111

Контрольный экземпляр

Массе а мехкий пролетареш, вIашагIкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

«СВЕТ» Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров ЧИАССР

Газет арадувл 1923 шера денз ★ ШИНАРА, 31 МАРТ, 1987 ШУ. ★ № 38 (7384). ★ Мах 3 кеп.

СИЙЛАХЬЧА ОКТЯБРА 70 ШУ ДИЗАРА НАКЪАДОЛХАШ

ЯХЬА ДНЕВНИК

ЛаьрхIар кхоачашду

ШийтталагIча пятилетка шоллагIа шу — Сийлахь-боккхача Октябра 70 шу дуза юбилей башха-дика производственни хьокхамаш а доахаш белгалдаккхара доккхий декхараш тIайийцад Нохч-ГIалгIай химически завода болхлоша, инженерно-технически болхлоша, гIуллакхерча наха. Ер шу доладелча денз хIанзлехьа цар пачхьалкхен планал совгIа арахийцай 445 эзар гаргга сома маьха товарни продукци, йоагIачул дукхагIа маьхалъяьккхай 126 эзар сом мах бола тайп-тайпара продукци. Цудухьа цар вIаштIехьдаьннад дерригача технико-экономически хьокхамий хьалхарча квартала план кхоачашъярах ханал хьалха рапорт дала.

Къахьегама овсарле лакхъяра пачхьалкхен план 6,8 процент тIехкхоачашъяьй завода коллективо. Духхьая из лакхъяра чотагIа хьаьйй цо планал совгIа арахийцача продукцех дукхагIъяр.

Заводерча цехашта юкъе яьржача яхье халданза хьалха а латташ, эггара хьалха квартала план кхоачашъярах рапорт деннад Сандов Вахас кулгалдеча басараш деча цехен Гайтаев Адам керте латтача цинкобелилньи цехен коллективаша.

Деша дай бац

Сийлахь-боккхача Октябра 70 шу дузача цIейна сийленца накъабахара, пятилетка шоллагIча шера план ханал хьалха кхоачашъяра доккхий декхараш тIайийцад Грозненски макаронни фабрика болхлоша. ЧакхйоалаШ латт укх шера хьалхара квартал. Халкъа денна эша товараш арахецара даькъе лоархIамеча цу предприяте коллективо мишта кхоачашду-теш ше тIайийца декхараш? ХIанзалца хьа баьча балхага хьежача гуш да тIайийца декхарий ерригаш а хIана яц аьнна йолча пунктех из лоархIа ца еш хилар. Долче цо денна дош даьсса хиннад.

Цул совгIа укх шера планах а низткъа мара лоархIабеш бац фабрика болхлой. Духхьал хьалхарча шин бетта цар ара ца хецаш йисай пхи эзар сома маьха тайп-тайпара продукци. Декхарех хила езачул лохагIа я къахьегама овсарле а. Арахецача продукцега дIадодар доагIачул дукхагIа да. ХIьта кхом барен хьурмат дарен режим чIоагIъяра болх а эсала лел. ТIаккха дог доахалга дий-теш пачхьалкхенна пайда барга?

Укх шера къаьстта во болх беш я, инженер-технолог Мулько Раиса Григорьевна керте латтача макаронни цеха коллектив. Товарни продукци арахецара даькъе фабрикана деррига тIадиса декхар цуя бехкагIа тIадисад.

«Грознефтехимремст р о й» треста Грозненски специализированни ремонтно-гIишлон управлене йиълагIча участка гIишлонхой хьинар кхо ца деш къахьегаш ба Грозненски электромеханически завод шеръеча. ХIанз цар хьалъеш я административно-бытовой корпус. Ханал хьалха цар хьалъетта яьккхай цу корпуса ши этаж. Белгалъяьнна дика къахьегаш я цига Баркинхоев Султана кулгалдеча каменщикий бригада коллектив. Цхьаккха смена дIаяхийтац цо ший норма 125—130 процент кхоачаш ца еш. Уж толамаш доахача дизза дакъа а лоацаш, шоай новкъостаьта хьокхам а телаш, хьинаре къахьегаш ба бригадера каменщикаш Гадаев Ширвани, Дзауров Мувса, Умаров ШахIид, Эдильгириев Хьасан, кхыбараш.

СУРТА ТIА: (аьрдехьара аьттехьа) бригадир С. Баркинхоев, каменщикаш М. Дзауров, Хь. Эдильгириев.
И. ПЛИЕВА сурт.

Механизатораша аьннар чакхдоаккхаргда

Карарча шера ялати коартолаш дукхагIа яха лерхIаш ба тха совхоза кхаш леладераш. Цар дош деннад планагIа йоагIараш 125 центнер йолаш 600 гектарах хIаране тIара 150 центнер коартолаш яха. ХIьта ялат даккха лерхI 25 центнер, планагIа 20 центнер мара доацача.

Сийлахь-боккхача Октябра 70 шу дизара цIей дикача хьокхамашца лездара совхоза дуккхача механизатораша доккхий декхараш тIайийцад шоашта. Иштта, коартолаш кхееш йолча звенона кулгалдеш волча КПСС члена, Нохч-ГIалгIай АССР заслуженни механизатора Угурчиев Iамархана 50 гектарах хIаране тIара 200 центнер яккха дош деннад. Иззал коартолаш яха социалистически декхараш тIайийцад Аушев Ювсапа, Евлоев Хьажбикара, Татриев Махьмада, Толдиев Османа, Евлоев Ахьмада, Халухаев Идриса кулгалдеча звеноша а.

Коартолаш лелаераша санса доккхий декхараш тIайийцад ялатан фунен лаьрхIа хьажкIаш кхеераша а. Иштта, Гайтов Татархана кулгалдча звенос дош деннад планагIа 14 центнер йолаш 200 гектарах хIаране тIара 45 центнер чуя, планагIа хила йоагIараш 30 центнер йолаш.

Хьинаре къахьег ка бола ялат кхедеча механизатораша а. Точиев Мусас кулгалдеча звенос декхар тIайийцад 840 гектарах хIаране тIара 27 центнер кIа даккха.

300 гектара тIара коартолаш интенсивни технологегIа хьалкхеергья укх шера. Из юкъейоалайича хьувкъам лакхагIа болаш уж хьахулга хьахьекхар дIадахача шерарча механизаторий балха опыто; цу технологегIа хьалкхеяь коартолаш хIара гектара тIара 40 центнер дукхагIа яьхар.

Еррига коартолаш тIахургйола кхаш дIаденнад коллективни подрядагIа къахьегаш йолча звеньяшта. Царна дIаеннай мел эша тракотраш, юртбоахама тIехьайийза лелаю техника, минеральни удобренеш, са доаллача хIамашка зе ца дайтара а лазараш ца деттадалийтара а етта еза химически молхаш.

ДIаювргйола коартолаш херйа а царна молхаш теха а баьннаб болхлой. ДIадоладаьд кхашкара балхаш. ДIайийнай хьалхара массехк бIаь гектара тIара яраш. Цхьабакъда, укх тIеххьарча деношка догIа делхарах цкъарчоа юкъагIа дита дийзар тха коартолаш дIаерца дувзаденна балхаш. Низ дIакхоачар дергда механизатораша шоай ханнахьен дикен уж дIайийна яхара; кхы тIа де деза балхаш лерттIа чакхдахара, лакха хьувкъам болаш из маьхе культура хьалкхеяра.

Ялата лаьрхIа йола хьажкIаш хьалкхеергья индустриальни технологегIа 700 гектара тIа. Уж лелаю Гайтов Татархана, Нальгиев Османа, Галаев Хьажбикара кулгалдеча звеноша. Йоккха балха опыт караерзаяь механизатораш ба хьажкIаш хьалкхеергьяраш а.

Укх бIаьстий дергдолча балхашта план-график оттаяй, болхлоша хьинаре къахьегаргдола хьалаш вIаштIехьдаьхад. Лоацца аьлча, цIенхаштта кийчденнад тхо укх шера ялатен доакъарен культураш лакха хьувкъам болаш хьалкхеяра, Сийлахь-боккхача Октябра 70 шу дузача цIейна дикача хьокхамашца накъадахара.

Х. ЯНДИЕВ,
Назрановски района «Экажевский» совхоза керттера агроном.

ГIАЛАТАШ ЦА ДУВЛИЙТАРА

Хьайбай продукташ дукхагIа яхарах пачхьалкхенга йохкарах республика районашта юкъе 1986 шера яьржа хиннача социалистически яхье кхоалагIа моттиг яьккхача Малгобекски района КПСС обкома, Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Совета, облсовпрофа, ВЛКСМ обкома Диплом еннай, республикански газеташ тIа чIоагIдаьча сийлен Улга тIа а йоаккхаш.

Мишта дIадоладаьд пятилетка шоллагIа шу района хьайбаш леладераша? Нагахьа санна дIадахача шера шин бетта пачхьалкхенга 414 тонн шура ехка хинная, укх шера цу юкъа дIаеннар 30 тонн дукхагIа я. 4 тонн дукхагIа лехкад дулх. Шин бетта хIара кхоабача Iаттагара 310 килограмм шура яьккхай. Из а соахка цу юкъа яьккхачунца нийсйича итт процент дукхагIа я.

Хьинар лаьгI ца долийташ къахьег хьайбаш леладераша март бетта а. Юкъера лаьрхIача дийнахьа хIара Iаттагара ялх килограмм шура йоаккх. Цхьайолча фермашка йоаккхар кхы а дукхагIа я. Иштта 9,5 килограммага дIакхаьчаб М. Горьке цIерагIча совхоза № 2 йолча фермера болхлой, хIьта «Алханчуртский» совхозе гIолла 7,5 килограмм йоаккх.

Укх шера къаьстта дика къахьег ГI. Ахриева цIерагIча совхоза хьайбаш леладераша. Дукха хIама ца эшшаш шозза дукхагIа шура йоаккх цар хIара Iаттагара дIадахача шера яьккхачунца нийсйича.

ДIабахача шин бетта хIара бIаь Iатта тIехьара 24 Iаса хьакъоастадаьд. Соахка цу юкъа хиннарашца нийсдича укх шера ши Iаса дукхагIа хиннад. Уж санна дукхагIа хьахиннай хурскаш а.

Зооветеринарни бокъонаша дIа ма деххара специалисташа дарбан гIулакхаш чакхдахийтарах лазараш а деттадолийташ, хьалха санна дукха доахан тIерадувлийтац. Дикка алсамдаьннад къонача хьайбашта IотIадетталу дозал. Масала, «Луч» яхача совхозе 420 граммага дIакхаьчад дийнахьа IотIадетталур. Укхаза белгалдаккха доагIа цу совхозе шийлача лоаттадеш районе эггара хьалха Iаьсий хьалкхеде доладаь хилар.

«Луч» яхача совхоза опытах пайда а эцаш Iаьсий хьалкхеде доладаьд ГI. Ахриева цIерагIча совхозе а. Iодаьча хьалхарча кхаь дийнахьа Iаса ший наьнаца дутт, тIаккха шийлача кхий чу дIаоттаду. Иштта Iаьсий хьалкхедеш хилча лазараш кIезигагIа детталу, унахцIено дикагIа йолаш хул. Из мероприяти чакхъяьккхарах цу шин боахаме цамогаш хинна Iаьсий геттара кIезига а да.

Халахете а М. Горьке цIерагIча, «Малгобекский», «Алханчуртский», «Кавказ» яхача совхозий зооветеринарни службай специалисташ цу методах пайда эцаш бац. Цар болх бу хьалхарча, къаьнарча хьисапе.

Укх шера района боахамашка къаьстта боккха теркам тIабахийтаб цехашка лаьрхIа кийч а дайташ доакъар дIадехкийтара. Цу гIулакхо дикка лакхъялийтай хьайоаккха продукци. Цхьабакъда, района массе а боахамашка доакъар кийчду цехаш яц. Подрядчикаша хьалъяь ца йоаккхаш дукха гоаю «Луч» яха совхозе цех. Районе эггара дукхагIа хьайбаш кхоаб «Кавказ» яхача совхозе. Цига из вIалла хьалъе а йолаяьяц.

Кулг-кара деча халача балхашта механизаци яра балхаш а эсала лел. Хила еззача тайпара чIоагIъяьяц доакъара база. ТоъаШ яц минеральни хIамаш. Оаха дIатела заявкаш кхоачашъяц. Хало лелаю мели тухи доацаш. Укх шера района цхьа тонн патока а еннаяц.

С. КОРИГОВ,
Малгобекски РАПО зоотехник.

18 АПРЕЛЕ — КОММУНИСТИЧЕСКИ СУББОТНИК

КХОЯЬЧА МАТЕРИАЛИЙ ЧОТАГIА...

В. И. Ленин ваь 117 шу дузача цIейна хетадаь Ерригсоюзни коммунистически субботник хулача дийнахьа массаза санна шо-шоай къахьегама вахте латташ хургба «Чеченингушстройматериалы» производственни объединене болхлой. Верригa а цу дийнахьа болх беш хургва 1015 саг. Объединенена чуйоагIача автотранспортни предприяте водителаша кходаьча доагора чотагIа дIахьа хьоргда 500 тонн мовхаш. Скользящи графиках салоIаш хила а безаш, цу дийнахьа къахьегама вахте латташ бараша хьаергья пхийтта квадратни метр кхеран плиткаши 45 квадратни метр мозаични плиткаши. Къахьегама цIей долча дийнахьа кхояьча бийдален доагора - энергетически ресурсайи чотагIа арахецаргья 800 эзар сома маьха тайп-тайпара продукци.

Объединене чуйоагIача предприятешка, гонахьарча моттигашка лостам барал совгIа, цу дийнахьа керттерча производстве къахьегама вахте латташ боацараша хьагул а даь, «Вторчермете» дIалургда вурийтта тонн тиша аьшк.

«ЦIеча шоаттдийнахьа» хьинаре къахьегаш шоаш даьккха 1600 сом алапи пятилетка фонде дIадала дош деннад объединене болхлоша.

ШИЪ-АХ ЭЗАР СОМ — ПЯТИЛЕТКА ФОНДЕ

Ерригсоюзни коммунистически субботник долча дийнахьа цаI санна массава а балха арaвала дош деннад Грозненски «Автоспецоборудование» яхача опытно-экспериментальни завода болхлоша, инженерно-технически болхлоша, гIуллакхерча наха. Верригаш а хургва цига дакъа лоацаш 890 саг. царех массазарча шоай балха моттигашка хьинар айденна къахьегаш хургва 360 совгIа болхло. Вожаш предприяте коа, гонахьарча моттигашка лостам беш хургба.

Къахьегама вахте латтараша 18 апреле арахецаргья 35 эзар сома маьха промышленни продукци, цу даькъе вурийтта эзар сома маьха яр нормативно - цIена продукци а йолаш. Дукха болхлой хургба кхояьча материалий чотагIа къахьегаш.

Ерригсоюзни коммунистически субботник долча дийнахьа керттерча производстве болх беш болчар шоаш цу дийнахьа даьккха шиъ ахи эзар сом алапи Машара фонда юкъехьоргда.

ГАЗЕТА ЮБИЛЕЙНА ХЕТАЯЬ

ДIадахача пIаьраска дийнахьа Грозне Кепайоазон цIагIа хилар «Грозненский рабочий» яхача газета эггара хьалхара номер араьннача дийнахьа денз 70 шу дизара хетаяь болхлойи юртарчеи корреспондентий республикански слет. Цига дакъа лоацаш бар мехкдаьттахой, юрта боахама болхлой, гIишлонхой, транспортникаш, машиностроителаш, интеллигенце викалаш, парте, тIема, къахьегама ветеранаш — кепайоазоне хьинаре дакъа лоацаш бола дукха активисташ.

Юбилей даькъала дувцаш гулбеннарашка моаршал кхайкадеш къамаьл дир КПСС ЦК члена, парте Нохч-ГIалгIай обкома хьалхарча секретара В. К. Фотеева.

Газета биографи а цун коллектива творчески планаш а йийцар слете къамаьл даьча «Грозненский рабочий» яхача газета редактора Д. К. Безугле.

Газета творчески коллективага моаршал а луш, болх дIахо йодача хана тоабалар ловш дар слете «Красный молот» яхача завода котельщиктй бригадира Н. Н. Брызгунова, «Грознефть» объединене генеральни директора Р. М. Хачатурова, тIема а къахьегама а ветерана, Коталон параде дакъа лоацаш хиннача В. А. Егорова, Надтеречни района «Братский» совхоза бригадира Х. Ахмадова, Нохч - ГIалгIай пачхьалкхен университета Iилман коммунизма кафедра заведующе, профессора И. Р. Лоова, парте Шалински райкома хьалхарча секретара Н. И. Айдинова, «Кабардино - Балкарская правда» яхача газета редактора Б. П. Черемисина, «Дагестанская правда» яхача газета редактора Н. В. Комиссарова. «Социалистическая Осетия» яхача газета редактора И. П. Ефименкос, кхычар даь къамаьлаш.

«Грозненский рабочий» яхача газета болхлошта а полиграфисташта а енна сийлен грамоташи «НГIАССР культура заслуженни болхло» яха цIи яларах дола дипломаши дIаделар НГIАССР Лакхехьарча Совета Президиума председатела Х. Х. Бокова.

Гулбеннарашта концерт оттадир М. Ю. Лермонтова цIерагIча драмтеатра а республика пачхьалкхен филармоне а артисташа.

НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА СИЙЛЕН ГРАМОТА Г. Д. ДОНКАЕВАНА, А. Т. МУКАЕВАНА, Л. Д. ПАНЧЕНКОНА, Л. Б. ЦОЛОЕВАНА ЯЛАРАХ ДОЛА

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума

УКАЗ

Халкъа образоване системе дуккхача шерашка цIена болх барахи юкъарча балха тIа доккха дакъа лацарахи Нохч-ГIалгIай Автономни Советски Социалистически Республика Лакхехьарча Совета Президиума Сийлен грамота лойла:

Донкаева Галина Николаевнана — Грознерча Октябрьски районни пионерийи дешархойи цIен директора;

Мукаева АсмаI Татаевнана — Грозненски района № 2 йолча Старо-Атагински юкъерча школа химеи биологеи хьехархочоа;

Панченко Лидия Дмитриевнана — Грознерча халкъа образоване городской отдела № 121 йолча детсада воспитательницана;

Цолоева Беслана Лидайна — Назранерча № 27 йолча юкъерча профессионально-технически училища производственни хьехама мастера.

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель Х. БОКОВ.
Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь С. КОЖУХОВСКИЙ.

г. Грозный, 1987 шу, 30 март.

КПСС ЦК Политбюро

КПСС ЦК Политбюро 26-ча марта хиннача ший заседане социально - культурни сфера материально - технически база дегIайоалаяра хьакъехьа шийтталагIча пятилетке оттаяь задани кхоачашъяра дош дийцад.

Белгалдаьккхад 1986 шера нах чубаха цIеноШ, юкъараобразовательни школаш, амбулаторно-поликлинически учрежденеш хьалъяра план кхоачашъяьлга. ХIьта а цу сфере овлаш тIара хувцамаш хиннадац. Кхоачашъяьяц деша даха йоацача берий учреждениеш, клубаш, профессионально - технически училищаш хьалъяра заданеш.

ЦК Политбюро чIоагIа белгалдаьккхад къахьегамхой лоархIамера хьашташ кхоачашдара гIулакха юкъе кхоачамбоацараш долга, союзни республикай Компартей ЦК-аша, Министрий Советаша, министерстваша, ведомстваша цу хьакъехьа ца деш хIамаш дисалга. Социально - культурни сфера объекташ хьал а яь болх бе дIайолаялийтара йола пятилетка заданеш хьадда кхоачашъяра 1988—1990 шерашка социально - культурни гIишлошъяра программа чакхъяккхара де дезарий комплекс белгалъяьй. Декхар оттадаьд тIехьабусаш дола гIулакхаш дIадаха, цул совгIа пятилетка планах 595 миллион квадратни метр нах чуIе цIеноШ хьалде дезаш хиннадале уж 630 миллион квадратни метрга дIакхоачаде.

Союзни республикай Министрий Советашка, министерствашка, ведомствашка дIахайтад социально - культурни сфера объекташ хIанзарча нормаша бокъонца яххача тайпара эшаш долча подрядни балхашца Iалашъелга, уж белгалъяьха объекташ хьалъяра йола шин шера планировани шерра йоаржаелга, кхы а керда гIишлоши социально-культурни сфера объекташи хьалъяра производственни гIишлошъяра хьахийцача ахчах 10 процентал кIезигагIа доацаш дIадохийталга, гIишлой организацеш чIоагIъелга, царна эшаш дола гIо делга, оттаяь заданеш кхоачашъяра бехктокхам чIоагIбелга.

Белгалдаьккхад, социальни сфера материально-технически база дегIайоалаелга сихдара оттаяь программа кхоачашъяр партийни, пачхьалкхен, юкъарча организацей керттера политически лоархIам бола гIулакх хила дезилга. ДIадийхад жилищнии культурно-бытовойи гIишлошъяра оттаяь планаш кхоачашъяра тIехьа массаза а тIахьожам лоаттабе безилга, уж планаш кхоачашъяра болх гуччахьа дIабувца безилга.

ЦК Политбюрос иштта дийцар мехка агропромышленни комплекс дегIайоагIаш Iилманца Iалашъяра гIулакх тоаделга. Белгалдаьккхад Iилмо деш дар вахаро дIадехачул цIенхаштта тIехьадусилга, Iилман потенциал балха юкъе кхувлача кхоачамбоацараш долга. ДIахайтад фундаментальнии прикладнойи тохкамаш кIоарделга, Iилман тIеххьарча техника толамаш производствана юкъедоаладар сихделга, цу юкъе тохкамеи производственнии коллективаша хозрасчетнии договорнии бувзамашка гIолла шерра дакъа а лоацаш, ВАСХНИЛ-а бокъо, агропромышленни комплекса Iилман центр из хиларга хьежжа, лакх а еш болх дIабахьа безилга.

Бакъахьа хеташ лаьрхIад Iилман материально-технически база дегIайоалаяра дешаш къоастаделгеи кхоачашделгеи, хIьта цул совгIа Iилман болхлой, конструкторий, технологий, специалистий къахьегама стимулированеи алапеи гIулакх тоаделга, уж кийчбелгеи царна переподготовка елгеи овлан тIара тоаделга.

Заседане дийцад Э. А. Шеварднадзе Вьетнама Социалистически Республике, Лаосски Халкъа - Демократически Республике, Кампуче Халкъа Республике, Австрале, Индонезе, Таиланде вахарах даьи КПСС делегаци Вьетнаме яхарах А. П. Бирюковас даьи хоамаш.

ЦК Политбюро иштта къоастадаьд кхыдола чурчеи арахьарчеи политика хьакъехьара парте XXVII съезда соцамаш кхоачашдарах дола дешаш.

ТКЪОЗЛАГIА ХОРЖАЧА РСФСР ХАЛКЪА ДЕПУТАТИИ МОТТИГЕРЧА СОВЕТАШКА ХОРЖАМАШ ДЕ ОТТАДАРАХ ДОЛА

РСФСР Лакхехьарча Совета Президиума

УКАЗ

РСФСР Конституце (Керттерча Закона) 86 статьягеи «РСФСР халкъа депутатий моттигерча Советашка хоржамаш дарах» долча РСФСР Закона 13 статьягеи хьежжа РСФСР Лакхехьарча Совета Президиумо соцам бу:

ткъозлагIа хоржача РСФСР халкъа депутатий моттигерча Советашка хоржамаш долда кIирандийнахьа, 1987 шера 21 июне.

РСФСР Лакхехьарча Совета Президиума председатель В. ОРЛОВ.

РСФСР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь Х. НЕШКОВ.
(ТАСС).

Москва, 1987 ш. 27 марта.

ТКЪОЗЛАГIА ХОРЖАЧА РСФСР ХАЛКЪА ДЕПУТАТИИ МОТТИГЕРЧА СОВЕТАШКА ХОРЖАМАШ ДЕ ОТТАДАРАХ ДОЛА

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума

УКАЗ

Нохч-ГIалгIай АССР Конституце (Керттерча Закона) 74 статьягеи «Нохч-ГIалгIай АССР халкъа депутатий моттигерча Советашка хоржамаш дарах» долча Нохч-ГIалгIай АССР Закона 13 статьягеи хьежжа Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиумо соцам бу:

ткъозлагIа хоржача РСФСР халкъа депутатий моттигерча Советашка хоржамаш долда кIирандийнахьа, 1987 шера 21 июне.

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель Х. БОКОВ.

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь С. КОЖУХОВСКИЙ.

г. Грозный, 1987 шу, 27 март.

«НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ШКОЛА ЗАСЛУЖЕННИ ХЬЕХАРХО» ЯХА СИЙЛЕН ЦIИ В. В. ВАРЛАШКИНА, В. М. ГИТЕЛЬЗОНА, С. С. ДЖУНАИДОВНА, Ш. А. ДОКАЕВНА, Б. П. ДОЛИНСКЕНА, Т. Н. СПЕСИВЦЕВАНА Р. М. ЧАПАНОВАНА ЯЛАРАХ ДОЛА

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума

УКАЗ

Халкъа образоване даькъе толамаш дахарах, юкъарча вахаре чIоагIа дакъа лацарах «Нохч-ГIалгIай АССР заслуженни хьехархо» яха сийлен цIи лойла:

Варлашкин Владимир Васильевича — Л. Н. Толстой цIерагIча Нохч-ГIалгIай пачхьалкхен университета исторе кафедра доцента;

Гительзон Вадим Михайловича — Нохч-ГIалгIай АССР просвещене Министерства школай инспектора;

Джунаидов Сиражди Саид-Ахмедовича — Ножай-Юртовски района Турти-Хуторской юкъерча школа хьехархочоа;

Докаев Шалавди Абуезидовича — Урус-Мартановски района № 2 йолча Алхан-Юртовски юкъерча школа хьехархочоа;

Долинский Борис Павловича — Грозненски кооперативни техникума хьехархочоа;

Спесивцева Тамара Николаевнана — Грознерча № 11 йолча юкъерча профтехобразоване училища хьехархочоа;

Чапанова Мухтара Раисана — Грознерча № 15 йолча школа-интерната воспитательницана.

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель Х. БОКОВ.

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь С. КОЖУХОВСКИЙ.

г. Грозный, 1987 шу, 30 март.

ЛОАРХIАМЕ ПОЛИТИЧЕСКИ КАМПАНИ

Укх деношка кепатехa арадаьннад 1987 шера 21 июне кIирандийнахьа халкъа депутатий моттигерча Советашка арагIанара хоржамаш де оттадарах дола РСФСР Лакхехьарча Совета Президиумен Нохч - ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиумен Указаш. Цу дийннахье а хоржаргба РСФСР халкъа судий районни (городской) халкъа судахой.

ДIайолаенна хоржама кампани массе а оагIорахьа белгалйоалаш хила еза ший гIулакхаца, хоадамца, хьалхашка латта декхараш довзарца.

Хоржамашта хьалхара хIара мероприяти дIахьош, хоржамаш долча хана цIенхаштта терко е еза Конституце дIадеххача тайпарен хоржамех долча законодательства яххача тайпарен уж чакхъяхара.

Парте XXVII съезден КПСС ЦК январски (1987 ш.) Пленумен установкашка хьежжа шеррача демократизмах уж хоржамаш чакхдахара РСФСР Лакхехьарча Совета моттигерча Советашка хоржамаш даран халкъа судахой харжаран долча законашта цхьадола хувцамаш даьд. Иштта, де дезаш дола хувцамаш даьд Нохч - ГIалгIай АССР моттигерча Советашка хоржамаш дара Закона тIа а.

Законашка хьежжа, укх деношка чакхдаргда моттигерча Советашка халкъа депутаташи халкъа судахойи харжара хоржама округаш вIашагIйохкилга, хIьата вIашагIйохкаргъя хоржама участкаш, оттаергъя хоржама комиссеш. ХIанз окружнойи участковни хоржамий комиссешка шоай викалаш оттабе бокъо еннай юххьанцарча юкъарча организацешта, цехий, отделий, предприятей, организацей, учреждений, колхозий, совхозий, кхыча доакъой коллективашта, иштта, наьха юкъарча-самодеятельноста органашта — уличнй, квартальни, цIен комитеташта, женсоветашта, тIемен къахьегамен ветераний советашта.

Хоржама кампанега кийчлуш бокхача лоархIаме да моттигерча Советий депутатий, халкъа судахой, халкъа заседателий кандидаташ къоастабелген уж оттабелген.

Республике гIолла харжа безаш ба 10065 районни, городской, поселкови, юртен станичнни Советий депутаташ, 45 халкъа судахо, 3250 халкъа заседатель.

Хоржамех долча законашта таро лу шерра, паргIатта гIулакхаца хIара кандидат вувца. Партийни организацей, общественноста декхар да кандидаташ бувцача, оттабеча, уж харжархоща вIашагIкхетача хана уж тароцаш юкъейоалаяр. Демократи шеръелга нийсса дIадахьа деза, къахьегамхой коллективай собранешка депутатий кандидаташ увттабеча хана гуччахьа бувца беза уж, хIьата хIара хоржама округе цаI йоацаш массехк кандидатура хила еза.

Ха дезаш да, хоржамех долча закона тIа даьча хувцамаша моттигерча Советашка депутат харжара кандидаташ оттабара бокъо, йоккхача къахьегама коллективашка хинна ца Iеш, цехий, отделий, участкай, отделечей, сменай, бригадай а йолга.

КПСС XXVII съезда указанеш кхоачашъяран Нохч-ГIалгIайчене кхыча автономни республикашка, краяшка, областашка санна, дIахо а хоржама практика тоае тохкам бара цхьан районе хоржамаш хургда дукхамандатни хоржама округашка. Вай республике иштта хоржамаш хургда Шалински районе. Цу тохкамо харжархой таро хулийтаргья дукхача кандидатех шоашта бакъахьа хетар чакхваккха.

Хоржамашка кийчо елга — из йоккхеи лоархIам болаш кампани я. Партийни комитеташ декхарийла я из дIахьоча ханарча массе а этапех — хоржама комиссеш вIашагIъехкача дена хоржамаш хулача дийнахьа кхажамаш чутовссалца бола организаторски массово-политически болх лакхарча боараме дIабахьа.

ХIанззе а денз шерра хьайийлла хила еза агитпунктий, клубай наIараш. Агитколлективашка хьажа а хьежа цар составаш чIоагIъе еза, клубай, культура ЦIеной, библиотекай болх тоабе беза, уйла е еза профсоюзни, комсомольски, кхыча юкъарча организацей вIаши дола бувзамаш чIоагIдара. Хоржамий идеологически хьакъехьа йолча планаш тIа лоархIамера моттиг дIалаца еза парте XXVII съезда, КПСС ЦК январски (1987 ш.) Пленума идеяши соцамаши СССР, РСФСР, Нохч-ГIалгIай АССР Конституцей положенеши кIоаргга дIайовзийтара.

Хоржамашта хьалхарча собранешка, къахьегама коллективашка е уж бахача моттигашка нахаца деча къамаьлашца, къаьгга масалаш а доаладеш, бувца беза социально-экономически дегIаахара бола парте никъ, боахама, социальни, правови сферашкара гIулакхаш.

Советашка депутаташ харжар, судахой харжар чIоаггIа дувзаденна да моттигерча вахарца. Цудухьа хоржамашка кийчо елген уж чакхдоахилгеи моттигашта пачхьалкхени боахамеи кулгалдара лоархIам болаш да. Ерригa хоржама кампани дIа хьоча хана моттигашка эшачун чIоагIагIа терко яр лоархIам болаш да. Хоржамашка кийчо еча керттердарех цаI да, законодательства дIадеххача тайпара, хIанзарча созыва ерригача Советашеи депутаташеи, судахоша шоай болх чакхбаккхар. Советий исполкомаша, цар отделаша, управленеша шоаш баьча балхах отчет яла еза къахьегама коллективай собранешка, нах бахача моттигашка. Из де деза депутаташа, халкъа судахоша. ЧIоагIа теркам беш къоастаде деза харжархоша шоашта хьалхашка оттадаь декхараш (наказаш) цар мишта кхоачащдаьд.

Хоржама кампани йолча хана хоржамашта хьалхарча ерригача собранешка харжархой наказаш кхоачащдара балхах йолча Положенега хьежжа, уж наказаш къоастаде, кхетаде деза, кердача созыва моттигерча Советий сессешка тIаэца а уж кхоачащдара наькъаш лаха а деза. Цул совгIа, хоржамашка кийчо еча хана къахьегамхошкара хьаухаргдолча письмой, предложеней, критически дешай терко е еза.

Хоржамашка кийчо ечен уж хулачен хана организаторски агитационно-массовни болх тIаберзабе беза парте XXVII съезда, цул тIехьарча КПСС ЦК Пленумий соцамаша яххача тайпара, хьалхашка латта декхараш кхоачащде республика къахьегамхой оарцагIбахара. 1987-ча шерен укх пятилеткан планаш толамца кхоачаш а ергйолаш, Сийлахь-йоккхача Октябрьски социалистически революце 70 шу дизарга сийленца накъа а гIоргболаш къахьегамхой оарцагIбахара болх дIабахьа беза хоржамий кампани йолча хана.

ГОСПРИЕМКА—ХАНО ДIАДЕХАР

МАЬХЕРА ПРОЦЕНТАШ

(ТIЕХЬАЮСАЧА ПРЕДПРИЯТЕРА РЕПОРТАЖ)

ТIехьаюсача предприятешкара репортажаш язъеш мода яц. Аз а язъергъяцар, нагахьа санна, Назранера гигант — Ахриев ГIапура цIерагIа йола «Электроинструмент» завод цхьа моллагIйола предприяти санна яларе. Из иштта яц, къаьстта укхазарча предприятешта юкъе. «Электроинструмент» района промышленноста «тхьамада» я. Районе арахецаш йолча ерригача промышленни продукцех аханел дукхагIъяр цун цехашкара арайоал, цигарча болхлоша дика къахьийгача хьалдоал Назрана гIулакхаш, уж мелбелча — тIехьадус. ХIанзалца дизза ший тхьамадал леладеш хьаенай из. Мотт хьакарчац цох «тIехьаюса предприяти» я ала. ХIана аьлча, тIехьайнсар фуд ца ховш хьайоагIа из ше Iойиллача хана денз.

ХIанз ханаш хувцаеннай. Хьалха санна мичча бесса вIашагIъехка электросверлилкаш, гIишлон-отделочни балхаш ду машинкаш, кхыйола изделеш араялийтац укхазарча госприемко. ТIехьайнсай завод. Январь бетта план 31 процент мара кхоачашъяьяц. Февраль бетта шозза дукхагIа хилар арахийца лакхерча категорех йола продукци. Из дика да. Кхы а дикагIа дар, хIанз санна хIара бетта ший производства темпаш шозза дукхагIа ай а еш, дIахо а из йодаре. Бакъда, из иштта хургда ала йиш йолаш саг вац укхаза. ХIана аьлча, бахьанаш дукха да.

Эггара хьалхара новкъарле — оборудовани тиша хилар. Къалаций, тишлаций завод Iойиллача хана денз кхесташ латта станокаш? ХIаьта цар тIа а хьае йиш яр Госстандарта яххача тайпара лакха дикал йола изделеш. Фу дола мара, аьнна хетт шоана? ХIара болхлочунга ший ханнахьа кердача хьисапе оттадаь документацин нормаши дIа ца кхачийтар, хIара балха моттиге ший ханнахьа аттестаци ца яр, йоаггIача тайпара нахага госприемка механизм дIа ца йовзийтар, цунга довла кийчо еча хана ерригa завода коллектив оарцагIъяккха декхарийла бола нах мела хилар, цу гIулакха оттаяь мероприятеш нийсса ахаш кхоачаш ца еш каьхата тIа йисар бахьан долаш... Дукха да бахьанаш-м. Из кийчо е хIанз мара укхаза дIа ца йолаелча санна хеталу.

ВIалла йовзаргйоаца керда станокаш-автоматаш, роботаш, кхыйола чоалхане электронни станокаш арахийцай вай промышленносто. Дукхача заводашка болх беш я уж. Укхаза яц.

— Тахан уж хьаена латте а цар тIа болх бе ховргдолаш саг укх чу-м вац, — аьлар слесара-лекальщика Темирханов Ахьмада. — ХьалхагIа, коллектива юкъера хьа а херже, пхи-ялх саг вохнйтар вай мехка йоккхийча заводашка керда хIама Iомаде. ТIаккха цIа а баьхке цар кхыбараш Iомабора. Из традици а дIаяьннай.

Бакъда болхлочо яхар. Боабаьб заводо хьалха ший «вежаращца» хинна бувзам. Заводе кIезига бац лакха профессиональни говзал, опыт йола кадрови болхлой, рационализатораш.

— Дошо хет тхона хIанз оахош хIара сов йоаккха процент, — аьлар сога аз къамаьл даьча болхлошта юкъерча цхьанне.

Я а я дошо, селла Iайнача кхоачамбоацараштa юккъе йоаккхаш йола из.

— Иштта дий из? — хетт аз сборочни цеха начальникага Даскиева Маремага.

— Да, — йоах Марема. — ХьалхагIа мичча бесса йий а сихагIа норма кхоачашъе, кастагIа чубаха гIерташ дукха кхалнах бар тха цехе. ХIанз йнжай цар чубаха сихлу «темп», хIана аьлча, хIаранена хов: ше бокъонца даккха гIалат доацаш хьаяь издели мара госприемко чакхйоалийтаргйоацилга. ТIаккха цо хьийга къа а дов, цун а тха а алапена дикка эшам а хул. Цудухьа, оахош хьадер мишта ду а хьожаш къахьег оаха хIанз. ТIехь-тIехьа гIалат ца дувла Iомалуш, сихлуш доагIа тха кулгаш. Укх март бетта бIаь процента тIа дала мег тха цеха хьокхамаш.

Марем Калинински индустриальни техникум яьккха я. Ер 24-гIа шу да цо цу заводе къахьега. Марема дика ховра, госприемка шоашта юххьанца атта хургйоацилга. Цудухьа, ший сборщицашца цахаддаш цу хьакъехьа беседаш еш, цар ца кхетадер фуд хьожаш, цар дог ца эккхийта гIерташ хьаера из госприемкага шоаш кийчо еча хана. ХIанз а лаьгIбалийтац цо из болх. ЦаI сборщица дIаяьннаяц балхара. Ший балхах доккхал а деш, коллектива сий а деш къахьегаш ба уж, царех дукхагIбарий эггара лакхехьара — 5 разрядаш я. Из дика да, хIана аьлча, царга гIолла чакх а яьле мара кхачац завода изделеш госприемкага.

Къахьегама дисциплина а айяьй госприемно. ХьалхагIа цехашка гIолла дIа-хьа ухаш дукха болхлой го йиш яр укхаза. Станокаш соца а йий дахар-денар дувцаш кагийнах латташ а моттигаш нийслора. ХIанз из дац. ХIаравар ший балха моттиге чуйнна къахьегаш ва. Уж шоай балха тIера баха ца ловш дукха лийлар со. ХIаьта а массехк минут йоайир аз инструментальни цехерча токара Колоев Макшарипа. ПхелагIа разряд йола токарь-универсал ва из. 1964 шера денз цахаддаш укхаза къахьегаш хьавоагIа.

— БIарга мича гу, Макшарип, Iа хьаеш йола оатхалаш, селла эIамига йолаш, фуй Iа ераш? — хетт аз цунга.

— Акхарел чIоагIагIа эшаш хIама яц заводе, — аьнна коана йизза хьа а ийца цхьа дошув мо къега аьшка хIамилгаш хьахьекхар сога Макшарипа.

— Массаярг а чакхйоалий госприемках?

— ДIа яра 10 хьакъоастаяьй аз тахан яьча 300-нех.

— Уж-м дукха яц.

— Дукха я, — йоах Макшарипа, — уж а хулийтаргьяцар аз-м хьадена аьшк во нийсденнадецаре.

— План кхоачашъюлой?

— Хьалха санна сиха лелац са болх, хIана аьлча, маха биллал а стандарто яхачоа тIера ца вала гIерташ чIоагIа хьож со хIара пуансонага (иштта оал оатхалех). ХIаьта са продукци 100 процент чакхйоал госприемкагIа, хьалхагI-м аз вIалла «ло» боацаш а йора ераш.

Дукха ба заводе, шоай балха моттигашка эргалонаш еш тIахьожам ца эшаш къахьегаш бола болхлой. Уж ба хIанз, укх халача хана а, завода сий айде гIертараш а шоашта кхыбараш тIехьабоахараш а. Цар кулгаша цу къаьнача оборудоване тIа хьаяь я цу вай бувцача шин бетта потребителашка дIакхаьча лакха дикал йола госприемках чакхъяьнна 3,5 миллион сом гаргга мах бола изделеш: электросверлилкаш, отделочни басар детта машинкаш. ЦаI рекламаци а енаяц.

...«Хьалхалаттача опыта хIара зирталга мах беш, из хьаллоацаш, дIахохьош хургда вай» — йоах КПСС ЦК Кхайнарала тIа. Мишта лел заводе иштта къахьега ховш болча наьха сийделга, царех хIаране яьккха котало дIакхайкаелга, опыт дIахьа йоаржаелга? Хьалхе лелаерий сийна айяь цIе вымпел, араяьккха «молни», цар опыт ювцаш дола каьхат гургдари-хьогI, яхаш, лел тхо цехашка гIолла. ХIама гац, хIама дац. Эггара тIехьайнсачарех я укхаза идеологически балха участок. Социалистически яхь а, цхьаннахьара керда инструкци ярга хьежаш санна, эрга ца йоаккхаш, ха дIайохийт.

ДукхагIа шоашта уллув хилар лов болхлошта «конторе багIараш» а — инженераш, технологаш, конструктораш, хьакимаш. Шортта царга ала-дувца долаш ба уж, эш царна цар хьехам, цар гIо-новкъостал, цар кхетама дош.

Низ болаш коллектив я заводера яр. Цу низага хьежжа хила деза цун балха, вахара эшаш дола кхымел дар а.

М. ЗАНГИЕВ,
тха соб. корр.

СУРТАШ ТIА: (лакхехьа) сборочни цеха начальник Даскиева Марем, токарь Колоев Макшарип (юкъе латтар), инструментальни цехера болхлой шоай мукъа ха йолча хана а дагабоалаш ба изделеш дикагIа хилийтара.

Автора сурташ.

ДИКАГIЧАРЕХ ЦАI

«Союзавтоматстром» ВНПО Грозненски опытно-экспериментальни завода болхлоша шерра социалистически яхь йоаржаяьй. Сийлахь-боккхача Октябра 70 шу дузача цIейга кхачалехьа шийтталагIча пятилетка хьалхарча шин шера задани кхоачашъяра. Цу яхье хадданза хьалха а латташ, шоаш тIайица декхараш дикка тIехкхоачащдеш бола болхлой кIезига бац укхаза. Царех цаI я радиомонтажница, коммунистически къахьегама ударник Билалова Роза Сайпудиновна. Цхьаккха смена дIаяхийтац цо ший норма 130—140 процент кхоачаш ца еш. Цудухьа хIанзлехьа хьалхарча квартала задани кхоачаш а яь, тIабоагIача апрель бетта чотагIа къахьегаш я из.

Овсаре болх барал совгIа ше хьаеш мел йола продукци дикен тIехдикен мара хилийтац Розас. Цудухьа заводерча болхлошта юкъе ший тамагIа а долаш продукци арахеца эггара хьалха бокъо яьккхарех я из.

Хьинаре къахьегаш, башха-дика производственни толамаш доахаш хиларал совгIа юкъарча балха тIа а дизза дакъа лоацаш хиларца массаза ший новкъосташта хьокхам телаш я из. Ше лелаеча коммунист яхача цIера сий даим лакха а лоаттадеш. Розас кхоачащдеш да Старопромысловски райсовета халкъа депутата декхараш. Шийна харжархоша тIадена моллагIа дола гIулакх цо цIена къоаста ца деш цкъа цIийяла йийза яц цуп.

СУРТА ТIА: радиомонтажница Р. Билалова.

И. ПЛИЕВА сурт.

БРИГАДИРАШ ХЕРЖАБ

Дукхача хана денз районa а республика а боахамашта юкъе яьржача яхье хьалхалаттараштa юкъе йолаш хьайоагIар «Шалинский» совхоз. Доккхий толамаш доахаш къахьегар кхаши хьайбаши леладераша. Шоай балхаш дика кхетаду специалисташ кийчбу пхьоале а хиннаяр цу совхозах.

Цхьабакъда, укх тIеххьарча шерашка совхоз дIаэттай эсала къахьегараштa юкъе. Специалисташ а механизатораш а йоккха опыт йолчарех хилча пецваллал хIама да цига нийсденнар.

Гуш да боахама механизм лелаеча гIалаташ дувлийталга. Цар болхлой низашка хьежжа къахьегийтац, кхыча беса аьлча, лерттIа вIаштIехьбаьккха дIабахийтац болх.

Из бахьан долаш дIадахача шера кхоачашъяьяц пачхьалкхенна шекара свеклаш дIаялара план. Цхьан хана совхоза кхаш леладерий опыт йовза республика дукхача районашкара нах ухар. Фуд хиннар?

ДIадахача шера хаоттам дика хиннабац, йокъал лаьттай. Иштта ма хиннабий из хьалхарча шерашка а. Цо чIоагIа духьале еш хиннаяле а шоай декхараш кхоачащдаьд совхоза къахьегамхоша. Лоацца аьлча, соахка санна эсала цIаккха а къахьийгадац цар.

Из хIама нийсденнад совхоза кулгалхоштен болхлоштен юкъе барт ца хиларах. МалагIаш ба царех бехке бераш? Цхьадолча даькъе цу гIулакха дола бакъдараш гучадаьлар КПСС ЦК январски (1987 ш.) Пленума решенеша дIа ма деххара эргалонаш е йолаелча.

Иштта, дукха кхоачамбоацараш нийсдалийта хиннад совхоза кулгалхоша, партийни профсоюзни организацеша кхаш леладерий къахьегам бригадни подрядагIа вIаштIехьбоаккхача хана. Болхлошта хьаштдолаши сий деши бола специалисташ хиннабац царна керте оттабьраш. Цар вIаштIехьдаьннадац барти цхьоагIон йола коллективаш хьахнлийта. Из да дIадахача шера нийслуча халонашта духьалъотта болхлой низ дIа ца кхачар а хьалха вIалла ца хиннача тайпара эсала шекара свеклаш хьалкхеяь хилар а.

Кадрай бехкагIа из хIама нийсденнилга духхьала хьааьлар цхьоалагIчен шоллагIчен отделенешка собранешка къамаьлаш даьча болхлоша.

ЦхьоалагIча отделене управляющи хургвоацаш оттадаьчул тIехьагIа совхоза администрацена бакъахьа хийтар управляющи хинна М. Халидов бригада членалла а вуташ из бригадиралла хержача. ХIаьта отделенерча механизатораша шоашта бакъахьа хетача шин сага кандидатураш юкъейоалайир. Царех цаI отделене агроном Ш. Халимов вар, хIаьта шоллагIвар — тракторни бригада бригадира гIонча А. Ибрагимов.

Кхадж а тесса хоржамаш даьчул тIехьагIа хайра болхлошта хьаштдолашагIа Ш. Халимов хинналга. Цар шоай бригадиралла а хорж из.

Иштта хоржамаш а даь шоашта бригадир херкар болхлоша шоллагIча отделене а коллективни подрядагIа къахьегаргдараштa кулгалдергдола бригадир харжара. Оттаяьр управляюще С. Магомадова, тракторни бригада бригадира С. Умаева, цун гIонча волча Ю. Умарова кандидатураш.

Цхьабакъда, хоржамаш дIадоладалехьа дош а дийха С. Умаева дехар дир ше ца харжар. Шийх тешача болхлошта баркал а оалаш цо духхьала дIааьлар кулгалде ший низ дIакхоачарг ца хилар.

Кандидатурех лаьца болхлой къамаьлаш де баьлча ше вувцаш безаме доацаш дукха дешаш хьахезар управляющена С. Магомадовна. Массане а йоахар Iимерза саг вац из, оамал во йолаш ва, болхлошца дагавоалаши царна эшарашка хьожаши хиннавац. Цун балха юкъе доахка кхоачамбоацараш къаьстта белгалдаьхар бригадира С. Умаева, механизатораша А. Сельмурзаева, Э. Абдурахманова.

Хоржамаш даьчул тIехьагIа гучадаьлар болхлоша сийдеш управляющи хиннабоацилга. Цхьан саго кхадж ца тоссаш висар из. ХIаьта берригa болхлойи механизаторши раьза а болаш коллективни подрядагIа къахьегаргдолча бригадана кулгалде хержар А. Идрисов.

КПСС ЦК январски (1987 ш.) Пленумо могадаьча тайпара шоашта бакъахьа хета специалисташ шоай бригадашта кулгалде оттабир «Шалинский» совхоза болхлоша. Цудухьа теша а лов пятилетка шоллагIча шера, хьалха дIанхача шерашка санна, паччахьалкхенга юрта боахама продукташ йохкара шоай планаши декхараши цар толаме кхоачащдергхилара.

И. АСЛАХАНОВ,
Шалински района «Знамя коммунизма» яхача газета корреспондент.

МЕХАНИЗАТОРИЙ ДОШ

Эггара дукхагIа хьажкIаши генараши долаш укх бIаьстий 1400 гектара тIа тайп-тайпара культураш дIае езаш ба «Малгобекский» совхоза кхаш леладераш.

Из лоархIаме болх ший ханнахьен агротехнически бокъонаша дIа ма деххарен чакхбаккхара кхашка арабаьннаб Цечоев Лечас, Балаев Къайсас, Чинхоев Адама кулгалдеча коллективни подрядагIа къахьегача отрядашкара механизатораш.

Болх бе йиш йолаш денача массехк дийнахьа культураш дIаюврйолча дерригача кхашта, хьалхагIа макхаш даьха тоа а даь, 160 гектара тIа вIашагIъэбаь кени горохи, люцерна — 100, ялата лаьрхIа 50 гектара тIа кени дIабийнаб цар.

— Укх тIеххьарча деношка догIеи лоан делхаш хиларах цкъарчоа кхашкара балхаш соцаде дийзад тха, — йоах совхоза директора Картоев Iалаудина. — Хаоттамо духьале йой а ерригa укх бIаьстий дIае еза культураш шоай ханнахьа дIайийна яха дош деннад механизатораша. Из кхоачашде таро хулийташ дика кийчъяьй техника, Iалашдаьд лакхача кондицегIа дола фу, йоакхо яьй кхы тIа мел эшараш хилийтара.

2500 гектара тIа хьалкхеду цига ка бола ялат а. Цунна минеральни удобренеш а тайса подкормка яьй. Совхоза специалисташа яхачох уж раьза болаш дика дегIадоагIаш а латт.

Сийлахь-боккхача Октябра 70 шу дузаш юбилей йолча шера массе а тайпа культураш дика хьувкъае социалистически декхараш тIаийцад совхоза къахьегамхоша. Иштта, цар лерхI хIара гектара тIара 25 центнер ялат даккха, планагIа хила доагIар 19 центнер долаш, хIаьта генараш план 12 центнер йолаш хIара гектара тIара 14 центнер яккха.

Кхашкара балхаш деча овсарле эггара лакхагIа йолаши хIаьта шоаш хьадер дика деши къахьег йоккха опыт караерзаьча механизатораша Хугоев Хасмохьмада, Цечоев Марзбика, Энгиноев Суламбика, кхыбараша.

С. СУРХОЕВ.

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиуме

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума аргIанара заседани хилар. Цига хьежар «Шалински района халкъа депутатий Советаша къахьегама ресурсех пайда нйбелга тоадара хьакъехьа беча балхах» долча дешага.

Белгалдаьккхар, Шалински района халкъа депутатий Советаша, цар исполнительни комитеташа, боахамаша, общественни организацеша партийни органий кулгалца цхьаннахьа болх беш боаца нах гучабахара, цар учет лелаяра, уж общественни производствана юкъе озара дешашта хIанз дукхагIа теркам тIаухийталга. Уж проблемаш цахаддаш ювц халкъа депутатий Советий сессешка, исполнительни комитетий заседанешка.

Района советски, боахамий органаша организаторски, массово-кхетама болх чакхбахарах, болх беш йола предприятеш шеръярахи, реконструкци ярахи, хIаьта иштта кхыдола де дезараш дарахи 1986 шера 1050 саг балха дIаоттаве вIаштIехьдаьннад. Цхьаннахьа болх беш а воацаш дер дайна лела массехк саг бехктокхаме эзав.

XII-ча пятилетка оттаьча планага хьежжа, керда предприятеш хьалъярца болх беш йолчарна реконструкци ярца, соцкультбыта объекташ болх бе йолаялийтарца, гIулакхаш ду сфера шеръярца общественни производства кхы тIа 10 эзар гаргга саг юкъеоза лерхI.

Цунца цхьана Лакхехьарча Совета Президиумо Шалински райисполкома теркам тIаззар къахьегама ресурсех пайда нйбара тIахьожам лоаттабеча цIенхаштта кхоачамбоацараш хилара.

Дукхха мукъа къахьегама ресурсаш йоллашше райнсполкома къахьегамах йолча отдела, Аргунски городской, Чири-Юртовски поселкови, юрташкарча халкъа депутатий Советаша предприятешта эсала гIо ду кадрашта комплектовани еча. Болх беш йолча промышленни мощносташка биззача низаца болх байтара, шинкхаь сменагIа болхлоша къахьегаргдола хьалаш хьадара дешаш мела къестаду районе.

Дукха формализм я Алдероевски, Автурински, Шалински исполкомий, иштта кхыйолча юрта Советий къахьегама ресурсех пайда нйбара йолча комиссей балхаца. Дукхача халкъа депутатий Советий исполнительни комитеташа йоагIа терко яц общеобразовательни, профсоюзни школаш йистеяьха кагирхой производстве балха дIаоттабара, царех пайда нйбара, уж чIоагIбара дешашта. ДIадахача шера балха дIа ца оттавеш висар юкъера школаш чакхъяьха 282 саг, е ерригача выпускаха 14,8 процент. Цунца цхьана промышленни предприятешка, гIишлон организацешка, совхозашка 800 совгIа болхло тоъац.

Лакхехьарча Совета Президиумо Шалински районни халкъа депутатий Совета исполнительни комитет декхарийла йир районе къахьегама ресурсех пайда нйбелга тоадара кхы тIа де дезараш вIаштIехьдаха а, кхоачашде а, производстве къахьегама, быта хьалаш тоадара тIехьара боахамий кулгалхой бехктокхам лакхбе а.

Района Советашта хьалхадаьккхар къахьегаш боаца нах района а республика а общественни производстве юкъеозара болх чIоагIбеча хана, къахьегама ресурсаш чIоагIа эшача, мехка кхыча районашка болхлой дIаахийтара организованни набер еча хьинаре дакъа лоацилга.

Лакхехьарча Совета Президиум иштта хьежар «Халкъа боахама товараш арахецара планаш кхоачашъеча, динал тоаеча тIахьожам лоаттабара хьакъехьа Ленински районни халкъа депутатий Совета беча балхах» долча дешага.

Цу дешах тIанйца соцам бувцача белгалдоаккх, района исполкомо, цун отделаша, управленеша, предприятеша, объединенеша КПСС XXVII съезда решенеш кхоачаш а еш халкъа боахаме эша товараш дукхагIа арахецара, цар ассортимент шеръяра, дикал лакхъяра хьакъехьа болх беш хилар.

Районе вIашагIъелла, кхоачашъеш я 1986 — 2000 шерашка кхаччалца халкъа боахаме эша товараш арахецара, гIулакх дара сфераш дегIакхувлара йола комплексни программа. Потребительски товараш дукхагIа арахецарах, цар ассортимент шеръярах, дикал лакхъярах дола дешаш халкъа депутатий Совета сессешка, исполкома заседанешка, массазарча комиссешка къестаду.

Халкъа боахаме эша товараш дукхагIа арахецара тIахьожам лоаттабеча дакъа лоац депутатски группаша, посташа. Района предприятешка 200 гаргга тайп-тайпара продукци арахецалга карадерзадаьд, чурча резервах, моттигерча бийдала источникех, промышленни производства отходех кхы а дикагIа пайда эц.

Цунца цхьана Президиумо Ленински райисполкома теркам тIаззар района предприятешка арахецаш дола халкъа боахаме эша товараш КПСС XXVII съезда дIадехарашка хьежжа ца хилара.

1986 шера «Красный молот», «Металлист» яхача заводаша, экспериментальни фабрика, «Чечингхимчист-ка» объединене паччахьалкхен план кхоачашъяьяц. 1987 шера январь - февраль бетта итогех районо халкъа боахама эша товараш арахецара план 98,9 процент мара кхоачашъяьяц.

Лакхехьарча Совета Президиумо Ленински райисполкома хьалхадаьккхад XII-ча пятилетке халкъа боахаме эша товараш арахецара, наха гIулакх дара лаьрхIа вIашагIъелла комплексни программа кхоачашъяра цIенхаштта тIахьожам лоаттабелга, районе йолча ерригача предприятеша из лоархIаме декхар кхоачашдеча хьинаре дакъа лацар вIаштIехьдоаккхилга.

Президиума заседане итог йир 1986 шера гражданаш Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиумен, халкъа депутатий моттигерча Советашкен тийнна предложенеш къестаяра балха.

1986 шера Лакхехьарча Совета Президиума цIерагIа дайтад 570 письмо, жалоба, заявлени. Цул совгIа 172 саг тIанйцав, царех хIаране шн-ший гIулакх къоастадара. Моттигерча Советий исполкомашка дайтад 23506 письмо, жалоба, заявлени.

Лакхехьарча Совета Президиумо, халкъа депутатий моттигерча Советаша хIанз дукхагIа терко ю гражданашта хетараштен, советски, боахамий, правоохранительни органий болх тоабара дешаех цар телача предложенештен.

Цу дешах тIанйцача соцам тIа Президиума теркам тIаззаб иштта гражданаша язъяь а, язъяь йоацаш а телача предложенешца беча балха кхоачамбоацараш хилара. Цхьаболча Советий исполкомашка, предприятешка, организацешка гражданаш тIаэцара хьакъехьа оттаяь порядок телхаю, нийссен ханнахьен заявленеш, жалобаш къестаяра де дезараш тIаэцац, из деш формализма, волокита факташ гучаювлийт, нийса доаца жопаш тел, къахьегамхой заявленешта, дехарашта отпискаш ю.

Моттигашкарча Советашен боахама органашен шоай декхараш къеста ца дар бахьан долаш къахьегамхой партийни, лакхе латтача паччахьалкхен органашка, газетий, журналий редакцешка язде дезаш хул.

Лакхехьарча Совета Президиума халкъа депутатий городской, районни, поселкови, юртара, станичнн Советий исполнительни комитеташкара хьадийхар парте XXVII съезда, январски (1987 ш.) КПСС ЦК Пленума решенеш ларде а лувцеш гражданаша язъяь а язъяь йоацаш а телача предложенешца, цар хьалхашка увттадеча дешашца беш болча балхацара кхоачамбоацараш дIадоахилга.

Президиума заседане дийцар иштта кхыдола дешаш.

Болхлочун уйлаш

САГОТДУ ХIАМАШ

Тха даккхара, жа дебадара, уж дорстадара дIаяхача шин пятилетка планаш диъ шера кхоачашйир Сунженски района ЦIеча Эскара цIерагIча колхоза Карнукаева Эльмас кулгалдеча жа леладеча бригада. Из толам баккхарах соахна «За трудовое отличие» яха медаль елар цунна. Дика дIайолаьй це карара пятилетка а. Масала, хIара устагIана тIера планал 2,3 килограмм дукхагIа тха даьккхар, пачхаьалкхенна дулха дIабеннача устагIах хIарабар юкъера лаьрхIача 30 килограмм йолаш хилар, планагIа 28 килограмм хила езача.

Цу толамех, кхы а дикагIа къахьега новкъарла ечох дувц тахан коммуниста Э. Карнукаева.

Жа леладеча аз болх бу ткъо шу соагIа ха я. Цу юкъа йоккха опыт Iоаяьй. ДIатIахьежача хов сона устагIана фу хиннад, цамогаш хилча дарба де. Сайна ховр аз дIахьех сайца болх берашта. Цу гIулакхо новкъостал ду дика хьокхамаш гойташ къахьега.

БIарччача шера къахьега дезаш хул жа леладераш. Жа дехкачул тIехьагIа осеменени ю, тIаккха цар Iодергдола Iоахорий унахцIена хургдолаш кхоаб.

Хьайбай продукци дукхагIа яккха, цунга дIадодар лохде декхарийла ду тхо коллективни подрядагIа болх баро. Из юкъейоалайича тхоай кхела дай тхоаш долга кхетадир оаха.

Соахка бIаьсти баь 887 цIенжий ба оаха хIанз лелабеш. ХIаьта декхар тIаийцад царех хIаранена тIера укх шера соахкарчул цхьа килограмм дукхагIа тха даккха, из а дулх а пачхаьалкхенна дIаделара карарча пятилетка шин шера план Сийлахь-боккхача Октябра 70 шу дузаш кхоачашъе.

Дег тIара къоабалдеш тIаийцар оаха КПСС ЦК январски (1987 ш.) Пленуме КПСС ЦК Генеральни секретара М. С. Горбачева даь къамаьл. Ла йиш яц иждивенчески уйлаш йола, кхычар хьакъ дуаш баха безам боле нах. Цхьабакъда, къахьегама тIера болча, толамаш доахаш болх бе гIертача наха низ дIакхоача новкъостал де деза, морально а материально а уж белгалбоахаш, цар къахьегама а быта а хьалаш вIаштIехьдахара хадданза йоакхо а еш. Халахете а, из наггахьа мара деш дац тха боахеме. Къаьстта кIезига йоакхо ю быта хьалаш тоадара.

Оаха жа леладу моттиг юрта гаьна я. ЦIагIа эша хIама эцара цига аха ха хилац. ХIаьта тха кIезига йоакхо ю колхоза правлене. Автолавка вIалла бIаргагуш яц. ТIеххьарча итт шера цкъа хиннаяц из тхо долча.

Ткъаь пхийтта - ялхайтта шу хьалха хьалдаь тиша да тхо чудаха цIа, цIа аьлча а, горинг. Тхоай чотагIа хIара шера тоаду оаха из. ХIаьта хадданза из даь даргдий тхо гIишлон материалаш а тоъаш ца хилча?

ХIара шера дукхагIа хул колхозе леладу жа. ХIаьта уж доажадеш йола даьгIонаш тIекхеташ яц. Наьха доалахьарча доахана хIалакъяьй уж. Бакъда цига буц дIаора, удобренеш товсара деш хIама дац.

Сий долаш я хьо, нана-кхалсаг

(РЕСПУБЛИКАНСКИ КХАЛНАЬХА СОВЕТА УЧРЕДИТЕЛЬНИ КОНФЕРЕНЦЕРА)

ДIадахача шоаттдийнахьа, Грозне, театрально-концертни зале Нохч-ГIалгIайчен кхалнаьха совета учредительни конференци хилар. Из хьайиллар КПСС Нохч-ГIалгIай обкома пропагандаи агитацеи отдела заведующе Л. П. Кизиловас. Делегаташка дIайха моаршал хоатташ къамаьл дир Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатела Х. Х. Бокова.

«КПСС XXVII съезда решенешка хьежжа республика кхалнаьха совета хьалхашка латтача декхарех» яха доклад йир НГIАССР Министрий Совета председатела заместитела Т. У. Махмудхаджиевас.

— Нохч-ГIалгIайчен кхалнаьха — хьалхара учредительни конференци, — аьлар цо, — чакхйоалар лоархIаме ха я — гаргагIертал Сийлахь-йоккхача Октябрьски Социалистически революце 70 шу дизар. КПСС XXVII съезда, КПСС ЦК январски (1987 ш.) Пленума решенешка хьежжа, вай мехка сихача боларца дIадода вахара ерригача сферашка эргалонаш яр.

Республикерча кхалнаха мохк социально-экономически дегIабоалабар сихдара йола парте новаторски никъ хьаллаьца, доазол арахьара цун политика могаль ца Iеш, шоаш хьинаре дакъа лоац из деча.

Тахан вай гулденнад республикерча кхалнаха хьалхашка латта декхараш къоастаде, уж кхоачашдара цхьана никъ лаха.

ХIаьта эггара чоалханера гIулакхаш чакхдаха шоай низ болга вай кхалнаха дIагойтал вай мехка исторе халагIйолча ханашка. Цу хана гучадаьнна уж дог-цIена, опыт, талант, камаьршал йолаш болга.

Денал долаш, шоай са ца кходеш, де дезар чакхдаккха кийча хилара масал а хинна дIаэттад дукххача кхалнаьха вахар. Уж ба граждански тIема доакъашхой К. Ужахова, Д. Лиманская, М. Гесс, Ф. Арсанова, Сийлахь-боккхача Даймехка тIем тIа дакъа лаьца М. Судакова, А. Тутаева, К. Абалова, Советски Союза Турпалхо Г. Джунковская.

Тахан Нохч-ГIалгIайчен кхалнах халкъабоахама тайп-тайпарча доакъошка къахьегаш ба. Уж ба дуккхача дикача гIулакхий инициатораш, боккха общественни, политически, кхетам балара болх чакхбоаккх цар. Республика халкъа боахаме къахьегарех аханел совгIа бараш кхалнах ба. ХIаьта просвещенеи культураи сфере уж ба 70 процент, унахцIенон учрежденешка — 80 процент.

Эзараш кхалнаха леладу пачхаьалкхен совгIаташ. Царех бархIнена Социалистически Къахьегама Турпал яха сийлахьа цIи еннай. Доккхал а деш йоах вай цар цIераш — Урус-Мартановски района птицефабрика болхло Ш. Аюбова, «Джалка» совхоза бригадира гIонча Т. Муслиева, къахьегама ветеранаш Л. Бараховеа, М. Ф. Бойко, Р. Н. Нетреба, А. В. Стоянова, В. Г. Табацкова, М. П. Ушакова.

Лоаман кхалсаг-Iилманхо, инженер, актриса, пачхаьалкхен деятель. Тахан сага тамаш яц цох. Революци ялалехьа, цунга дог доахилга яцар. Бокъо ца хилар, боадо, Iоткъам, дега салоIам ца бу, цхьатарра хала бола къахьегам — иштта яр кхалсага Iадатеи шариIатеи кхайкаяь кхел. Мел дукха таланташ йисай гуча ца йоалаш, пайда ца эцаш. ХIаьта кхалнаха-м дукха карагIдала тарлу тахан. Цун тешал деш да вай республикерча дуккхача кхалнаьха вахари цар бу болхи.

Вай ханара кхалнах пачхаьалкхен кулгалдеча дакъа лоацаш ба. Республика моттигерча Советашка тIеххьарча хоржамашка хержаршта юкъе 50 процент совгIа бараш кхалнах, 78 кхалсаг — НГIАССР Лакхехьарчу Совета депутаташ, кхоъ — РСФСР Лакхехьарча Совета депутаташ, пхиъ, — СССР Лакхехьарча Совета депутаташ.

Цхьабакъда, тахан карагIдаьннараш а дийца, кхоачамбоацараш хьоа ца дича нийса хургдац. Кхы а дукха де дезаргда вай кхалсаг ширдаьннача гIулакхех, боадонах мукъаяккха, нана хилара, керда гражданаш хьалкхебара цун йолча бокъонех из дIакхетае.

Кхалсаги безами, кхалсаги дезали — шоайла къоастаде йиш йоаца хIамаш да. Массахана дагадоагIий-те вайна из? ДукхагIа кхалнаха балха доаха толамаш дувц, хIаьта цох ала дицлу. Къайле яц, промышленносте, юрта боахаме, гIишлошъеча дукхагIча даькъе кхалнахага кхоачар лакха квалификаци ца эша къахьегам болга. Къаьстта кхаш леладеча, баьцадаараши соми кхебеча кулг иара болх берашта юкъе 98 процент кхалнах ба. ЧIоагIа ледара юкъейоалаю дикагIйола балха формаш хьайбай фермашка, кIезига теркам тIабохийт ноанал лорадара.

«Хоастаергъя вай кхалсаг-нана!» иштта аьннад А. М. Горьке. Вай республикерча 138 эзар кхалсага-ноаноштела орденаши медалаши еннай. Вай эгтара бочагIдола дешаш оал Георгий Демченко, Хачукаев Сулейман, вежарий АушевгIар санна бола кьонгаш хьалкхебаьча ноаношта. Уж мугIарера кхалнах духхьал шоай берашта вахар денна Iийнабац, шоай дезалашта цар деннад дIайха дегаш, цIена уйлаш, доккха сий. Из дарах баркал ца аьлча далац царна.

Цхьабакъда, кхыдола масалаш а нийслу вай вахаре. Хийла моттигаш нийслу марадара дIакъаьстача кхалсаго бераш Iонхувсаш. Гудермесски районе Новогрозненски кхача посёлке духхьал цхьан шера итт бер дисад наьна йIовхал йоацаш. Иштта хул наьна сийдола декхар диц а денна, шариIато хьехача новкъа кхалсаг яьлча.

Партеси пачхаьалкхенон рузкъа кходац кхалнаьханоаной вахара хьалаш тоадара. Дукха дергда цу даькъе шийтталагIча пятилетке а.

ЦIенхаштта уйла е эзаш да школе даха ха йоацача берашцара кхетам балара болх тоабара а. КIезига яц республике дика берий бешамаши яслеши, цхьабакъда, тоъал я берий унахцIенонна Iаткъаш дола хьалаш лараш. Из кхета а деш, дукхагIа хьинар тIадахийта деза цу гIулакха НГIАССР, унахцIенон, просвещене министерствашка, халкъа депутатий моттигерча Советашка. ХIаьта хIанз керда вIашагIйохкача кхалнаьха советаша тIахьожам лоаттабе беза цу балха.

Докладчико белгалдаьккхар общества унахцIено хьахьокхар эгтара хьалха дезала унахцIено хилар. ХIанз республике хIара шера 10 эзар совгIа хьоалчагIа хул. Царех 800 тайп-тайпарча къамий викалашта юкъе. Цхьабакъда, къайле яц царех дукхагIдараш шариIато ма яххара чакхдоахилга, къонабараш загсе болх бер даьчул тIехьагIа. ЦIенхаштта тIахьожам лоаттабе беза цу даькъе лостам бара.

Динах тешараш кхалнаха юкъе дукхагIа ба маIача наха юкъе болчул. Моттигаш нийслу маьре яха ха йоаца йиIигаш удаеш, урдош ийдеш. ХIаьта урдув бокъонца халкъа оамал йолаш санна дувц, цо кхалсага сий доаделга диц а деш. Хьан могаргда уж зуламаш дIадаха, кхалнах шоащ тоха ца лой, уж оарцагIа ца боале? Кхалнаьха советий теркаме хила деза уж дешаш.

Дезале хулача дукххача хатарий бахьан — корта бохабу малар. Республике бахача нахах цхьабараш алкогольни лазараш долаш ба. Болаш ба наркоманаш а. Маларга, алкоголизмаца, наркоманеца къовсам лоаттабар — кхалнаьха лоархIаме декхар. Эггара дегазагIа хIама да кхалсаг молаш хилар. Цу тайпара масалаш республике кIезига дац.

Республикерча берий цIеношка, школашка — интернаташка харцбаьннача новнoшкара хьалкхиха 150 бер да. ХIаьта 49 кхалсаг бераш леладара шоай лоIамагIа юстарбаьннаб. Да-нана дийна долаше, бераш бой хинна дисар... Фу хургда цул къизагIа?

Дикача дезале хьалкхув бизза бола гражданаш, вочача дезале хьалкхув зуламхой, чIоагIъенна вахара принципаш йоацараш. Кхалнаьха советаша дикде йиш яц из дош. Моттигерча партийни, комсомольски, кхыйолча организацешца цхьана цу хьакъехьара болх тоабе беза цар.

Вай общество эргалонаш лра наькъа тIа латт, — аьлар ший къамаьл йистедоалаш докладчико. — Цо керда декхараш оттаду вайна хьалхашка, доккха хьинар дIадех, ЦIа хьалдар кIезига да, из леладар, цу чу лостам бар эггара хьалха кхалсага гIулакх да.

Уж уйлаш чакхйоалаш дар конференце делегаташа пренеша даь къамаьлаш а.

— Кхалнаьха Советаш вайна эш мехка эргалонаш яр биззача боараме дIаладхьар духьа, — аьлар КПСС Грозненски райкома секретара Л. А. Битаровас. — Дукха ха йоацаш чакхъяьннача районни кхалнаьха совета заседане дукха кхоачамбоацараш гучадаьхар. ХIанз дукха ду уж дIадахара, майрагIа хьалхоац кхалнаьха инициатива. Дукха ба районе цIи хеза кхалнах. Цар шерра дIалу къонахчаша шоай дега йовхал, дукхача шерашка Iоаяь опыт. Цхьабакъда болх ца беш багIа кхалнах а дукха ба. Уж общественни балха юкъеозар — райкома, райисполкома, боахама кулгалхой лоархIаме декхар.

— МалагIа моттиг я са тахан мехка хулача эргалонашка? Из хаттар латт хIара сага хьалхашка, — иштта дIадоладир ший къамаьл Л. Н. Толстой цIерагIча Нохч-ГIалгIай пачхаьалкхен университета профессора Ф. Г. Оздоевас. Масалаш а кхувлаш дIахьехар цо мел доккхий хувцамаш хиннад вайнаьха кхалсага вахаре, мел тара дац цун таханара хьалаш хьалха хиннарашта.

Цхьабакъда, хьахиннад керда гIалаташ — модни я яхача пахашкашта тIехьа йорт еттар, базараш яр, бераш наьна йIовхал йоацаш дитар, кхыдараш. Эггара хьалха кхалнаха шоаш а лоаттабеш, къовсам лоаттабе беза царца. КIезига новкъарле яц вай вахара ширдаьннача гIулакхаша, МайрагIа, принципиальнегIа хила деза вай царца къовсам лоаттабе хана.

Ше Ерригсоюзни кхалнаьха конференце дакъа лацарах, цига шийна хезачох, дайначох дийцар СССР 50 шу дизара цIерагIча химически завода аппаратчицас Г. И. Шевердиновас. Цо республика кулгалхой тIахьийхар кхалнаьха бытовой, культурно салаIара хьалаш тоадара.

Нана-кхалсага сийлахьча декхарах, вахарерча цун моттигах, кхоллама, бехктоахмах дийцар пренешка Урус-Мартановски райисполкома председатела И. Т. Сотникова, Ачхой-Мартановски района «Новосельский» совхоза бригадира М. А. Масаевас, Нохч-ГIалгIайчен халкъа поэтессас Р. С. Ахматовас, ВЛКСМ Нохч-ГIалгIай обкома хьалхарча секретара Л. Касаева, медицински болхлой профсоюзий обкома председатела М. М. Мажидовас, ГНИ студенткас Л. Измайловас, къахьегама ветерана, Социалистически Къахьегама Турпала В. Г. Табацковас, республикански Советски машара фонда бехктохамеча секретара Р. Л. Саламовас, Малгобекски района М. Горьке цIерагIча совхоза доаркас Л. И. Евлоевас.

Конференце хержар республикански кхалнаьха совет. Цун председателалла хержар Т. У. Махмудхаджиева.

Учредительни конференце дакъа а лаьцар, къамаьл а дир Советски кхалнаьха комитета председатела заместитела Г. Н. Галкинас.

М. КАРТОЕВ.

Сунженски района XX партсъезда цIерагIча колхоза доярка я Тисаева Зура. «ЦIе косынка» яхача девизагIа района доаркашта юкъе яьржача конкурсагIа хьалхара моттиг яьккхай цо. ДIадахача шера хIара шехьожача Iаттагара 3277 килограмм шура яьккхай Зурас, планагIа яккха йоагIар 2 эзар килограмм йолаш. Хьинаре къахьег цо карарча шера а.

СУРТА ТIА: доярка Тисаева Зура.

М. МАМЫШЕВА сурт.

ГIУЛАКХАШ—БЕ-БЕ

Шоайла дукха гаьна йоацаш вIашъюххе ухк Шалински района «Джалка», «Южный», «Шалинский» совхозаш. ДIадахача шера хьалхарча шин боахамо хIара гектара тIара 230—240 центнер шекара свеклаш яьхай, хIаьта «Шалинский» совхоза шозза кIезигагIа — 112 центнер.

ЦхьайтталагIча пятилетка шерашка хьалхалаттарех яр из совхоз. Цун болхлошеи специалисташеи караерзаь опыт Iомае ухар республика кхыча шекара свеклаш лелаеча боахамашкара кхаш леладераш. Цу хана совхоза специалисташ уйла йолаш бар шийтталагIча пятилетка шерашка хIара гектара тIара йоаха свеклаш 500 центнерага дIатIакхоачае.

Хьалха дIаяхача пятилеттнах а цхьайола ханаш ихай йокъал латташ. ХIаьта цхьа шу дIадахийтанзар «Шалинский» совхоза къахьегамхоша хIара гектара тIара 280 — 300 центнер ца йоаккхаш а уж пачхаьалкхенна дIаялара план дикка тIеххоачаш ца еш а. Фу хиннад цу совхоза кхаш леладерашта? Фуд дIадахача шера селла эсала шекара свеклаш хьалкхеяра бахьан?

Совхоза директор Ш. Зильбухаров юхегIолла тIехвоалаш хиннавеце кхай тIа вена свеклаш лелаерашца къамаьл деш хиннавац. Цо цига болх бу кхо шу да. Цу юкъа массехк керттера агроном хийцаи директора. Иштта кадраш хувцаш хиларах вIаштIехьдаьхадац индустриальни технологии коллективни подряди юкъейоалаяра дола балхаш.

Бригадини дезалийи подрядаш юкъе а йоалаеш чекашца хозрасчет лелаергйолча тайпара болх вIаштIехьбаккха гIийртав цига цхьан хана «Джалка» яхача совхозе керттера бухгалтер хинна пенсионер Т. П. Чижанов. Из боккха лоархIам болаш дола гIуланх чакхдаккхара, цун балха опытах пайда эцара хIама даьдац совхоза кулгалхоша.

«Шалинский» совхозе шекара свеклаш хьалкхеяра балхаш лерттIа вIаштIехьдаьха доацилга ховш хиннад РАПО специалисташта. ХIаьта а бехке барашкара доагIар хьа ца дехаш шоашта хIама бIарга ца гуш санна оарц ца доаккхаш Iийнаб. Совхоза директора Ш. Зильбухарова пачхьалкхенна уж дIаялара план кхоачашъергъя оаха яхаш дийцача даьссача, хабарех кхоачам а хинна сатийна баьгIаб уж. ДIадахача шера дIа ца луш тIайисай 7 эзар совгIа тонн шекара свеклаш. Из да юххера а цига хьахинна йирча сурт.

Укхаза белгалдаккха деза 1986 шера совхозо дIайийнача 758 гектарах 180 гектар хулаш йола шекара свеклаш мелиораци а яь хиш дехкача кхашка хьалкхеяь хилар. Цу лаьтташка уж дика хьувкъаяра а йоакхо яьяц цига.

Агротехнически бокъонаш гIожа телха а еш дIаерах дерригача кхашкара свеклаш чIоагIа нийлха тIаяьннай. Гектара тIа хила доагIараш 90—100 эзар хетолг долаш хьахиннараш 65 эзар мара хиннадац.

Цул совгIа кхы фу хиннад совхоза кхаш леладерашта духьале еш? Хетадала тарлу кхоачам хиллал хиннаяц хьогI минеральнии органически удобренеш, аьнна. ХIара гектара тIа 18,9 центнер кхачийтай яхаш списани яьй минеральни яраштa. Гуш да царех а ма боагIIара пайда ийца боацилга.

Лоацца аьлча, дIадахача шера ла йиш йоацаш эсала къахьийгад «Шалинский» совхоза шекара свеклаш лелаераша. Цу тайпара хIама пятилетка шоллагIча шера ца нийсдалийтара, дIадахача шера тIадиса декхар дIа а доаккхаш, карарча шера шекара свеклаш йохкара план кхоачашъяра шоай къахьегамхой оарцагIбаха декхарийла ба совхоза кулгалхой, специалисташ, партийнии профсоюзнии организацеш.

Эггара хьалха вIаштIехьдаккха деза, формально а доацаш, боккъонца бригаднии дезалийи подрядаш юкъейоалаяра дола гIулакх. Ма боагIIара пайда эца беза минеральнии органически удобренеех, хиш дехкача лаьттаех. Цул совгIа шоай ханнахьеи агротехнически бокъонаша дIа ма деххарен кхашкара балхаш чакхдахийтара лакхбе беза специалистий бехктокхам а.

Л. ИСАЕВ,
Нохч-ГIалгIай АССР Госагропрома подотдела керттера агроном.

КВАРТАЛА ПЛАН КХОАЧАШЪЯЬЙ

ДIадахача шера даим тIехьаюсаш, дукха пачхаьалкхен декхараш тIадусаш хиннача Грозненски «Трансмаш» завода болхлоша къаьстта дика къахьегаш дIадоладаьд ер юбилейни шу. ХIанзлехьа цар пачхаьалкхен планал совгIа арахийцай 759 эзар сома маьха товарни продукци, цу даькъе 700 тракторни прицеп а йолаш. Оттабаьча боарамал дукхагIа шоай потребителашка цар ехкай 560 эзар сома маьха тайп-тайпара продукци. Цудухьа предприяте коллективо хIанзлехьа рапорт деннад укх шера хьалхарча квартала план кхоачашъярах.

Къахьегама овсарле лакхъяра план 27,6 процент тIехкхоачашъяьй цо. Арахецача продукцега дIабода мах лохбарах пачхаьалкхенна кхоадьд ткъеста эзар сом.

Сийлахь - боккхача Октябра 70 шу дузача цIей сийна къахьегама вахте эттача заводерча цехех, участкех цхьаккха а яц тIехьаюсаш. Царна юкъе а къаьстта дика болх барца белгалъяьннай Погорелова Анна Анатольевнас кулгалдеча заготовительни цехен Петров Владимир Александрович керте латтача механически цехен коллективаш.

Доазол дехьара

ДУНЕ ЦХЬАН КIИРАГIА

МАССАНЕ ЮКЪАРЧА КХЕРАМЗЛЕНГА ДУГА НИКЪ

24 — 25 марта Москве хинна Варшавски Договора юкъе дакъалоацача пачхьалкхений кхыча мехкашцарча гIулакхий министрий заседани хилалехьа хьалхха «Гардиан» яхача газето белгалдаьккхар: «Шеко йоацаш да, Советски Союз керте а йолаш хулача Московски вIашагIкхетаре дакъалоацараша НАТО мехкашта хьалхашка декхар оттадергда Европерча кхерамзлен кердача система хьакъехьа гаьнара дар а чулоацаш йола предложенеш а кхайкаеш, цу даькъе Европера ядерни герзаш дIадоахилга а моллагIа дараш санна дола низаш хьадда кIезигдар а долаш», аьнна.

Английски буржуазни газета хургда аьнна хийттар хIанз бакъхилар. Социалистически мехкий кхыча мехкащцарча гIулакхий министраша дийца а дийцад хIанзарча хана боккха лоархIам бола дешаш — ядерни кхерам дIабаккхар, ядерни а кхыча а герзий Iоткъамах адамле кIалхаръяккхар, европейски а массане юкъара а кхерамзле чIоагIъяр, дунен халкъашта юкъе цхьана гIулакхаш леладелга дегIадоаладар. Цул совгIа, цар тIаийцай массанена кхераме доацача дунен лард елла йола решенеш, белгалдаьд эггара эффективнегIа дола наькъаши ядерно-космически заман реальностащца тардича дерригача халкъашта дагадоахкарашка хьежжа дунен халкъашта юкъера гIулакхаш эргадахара эша хаьдда гIулакхаши.

Москве чIоагIа белгалдаьккхад вIалла тIехьа ца а тетташ СССР-аи США-неи юкъерча къаьсттача соглашенена кIал кулгаш язданза даргдоацилга, цунга хьежжа Европера гаьна кхетар юкъерча боарме дола американскии советскии ракеташ цIенъяь дIайоахарг а йолаш. Цу хьакъехьара Советски Союза предложени а цу тайпарча соглашенена кIал кулгаш яздаь даьлча цу саххьате ГДР-ера а ЧССР-ера а, цу мехкий правительствашца барта а йолаш, чIоаггIа гаьна кхета йиш йола оперативно-тактически ракеташ араяха из кийча хилар а. Оперативно-тактически лоархIам болча кхыча ракетех аьлча, Советски Союзо дIахайтад уж кIезигъяреи цIенъяь дIаяхареи хьакъехьа переговораш е йолаяла ше кийча хилар.

Варшавски Договора юкъе дакъа лоацача пачхаьалкхенаша бакъдир ядерни тохкамаш дизза а массанахьа а дехка лаьрхIа шоаш хилар а, хIаьта иштта Европейски континента тIа герзащцара низаши моллагIдар санна дола герзи лоархIам боллаш кIезигде лаьрхIа хилар а 90-гIа шераш долалуча хана хIанзарча боармица нийсдича 25 процентага кхоачаш хургдолаш, пачхаьалкхенаша доагI-доагIача боарамех тIема кийчонна еш йола расходаш кIезиг а еш, кIезигдара процесс дIахо а хьоргйолаш.

25 марта Москве заседане дакъа лоацаш хиннаращца вIашагIкхийтта хилар КПСС ЦК Генеральни секретарь М. С. Горбачев. Цар баьча балха раьза хилар дIа а хайта, цо белгалдаьккхар кхы а чIоагIагIа динамизм йолаш, оперативность йолаш из болх банза баргбоацилга, социализма вежарашха долча мехкий арахьарча политика болх нийсбара лоархIаме инструмент биззача боараме дунен арене лакхденнача а чоалхане хинна дIаэттача а декхарашка, дунен кхела социализма машар безара политико еш йолча воздействе шерлуш йоагIача таронашка хьежжа из хургболаш.

ДЕГIААХАР ДУХЬА ГЕРЗАШ ДIАДАХА

Пхе дийнахьа Пекине хиннай Азеи Тайжача океанеи мехкашта лаьрхIа герзаш дIадахара тIехьарча дерригдунен кампане доазонашка хинна ООН 14-гIа регионални конференци. Китайски столице эггара хьалха яьча цу лоархIамеча форума балха юкъе дакъа лоацаш хиннаб азиатско-тихоокеански региона 16 мехкара викалаш, цу даькъе Советски Союзеи ВIашагIкхийттача Штатийи бараш а болаш.

Форуме яьржача дискуссе юкъмоттиге лаьттараш яр кхерамзле Iалашъяра, сихха герзаш Iоаделга соцадареи кхохкам кIаьдбареи наькъаш лахара проблемаш. Дукххача къамаьлаш даьраша хьахайтад цу регионе американски ядерни арсеналаш Iоаеш хилара шоаш сагота болга, харцъяьй Вашингтон — Токио—Сеул яха треугольник хьаяран Микронезех йоаккха стратегически база хьаярай, Тель-Авив, Претори, Тайбей цхьана низаш оарцагI а даьха ядерни герз хьаде гIартара планаш.

Социалистически мехкий викалаша белгалдаьккхар Азерча тешшамерча кхерамзлен система вIаштIехьъяккхарга бода никъ Владивостоке къамаьл деш КПСС ЦК Генеральни секретара М. С. Горбачева дIакхайкаьча предложенеша хьабеллаш хилар. Ховш ма хиллара, цу предложенеша хьалхадоах герзашта доазув оттадаран цу йоккхача регионе тешам чIоагIбаран де деза гIулакхаш. МНР кхыча мехкашцарча гIулакхий министра заместитела Хумбагийн Олзвойс белгалдаьккхад цунца дувзаденна, «дегIаахар духьа герзаш дIадахар» яха тезис ерригача пачхаьалкхений арахьарча политика кулгалдара принцип хинна дIаотта езаш хилар, Делийски декларации, белгалдаьккхад цо, машаре цхьана дахара йовзаш йолча пхе принципа чулоацам бIаьхегIа а баьб, царех пайда эцара боарамаш шер а даьд, аьнна.

Социалистически мехкий керттера идеяш хьал а лоацаш, Индонезе викало Али Алатаса аьннад, «сихдаь герзаш Iоаделга ше кхерама керттера кхуврч хинна латт». Шеко йоацаш да герзаш дIадахаран дунен халкъашта юкъерча кхерамзленнен юкъе болаш бола органически бувзам герзаш кIезигдара а машари кхерамзлен Iалашъяра а гIулакхa тIехь прогресс хиларах тийша йола дукхха проблемаш къоастаяра йола кIийле хилар.

Тешавеш а корта болаш а дар конференце космосе герзаш Iоадайта йиш йоацилгах дувцаш Швеце викало Май-Бритт Теоринас даь къамаьл. Ядерни тохкамаш дехкара проблема ювцаш цо белгалдаьккхар, цу даькъе позитивни гIа баккхар санна хIама хинна советски мораторий дIаоттар, хIаьта ядерни тохкамаш дIахо де гIерташ ВIашагIкхийтта Штаташ хилара ше сагота йолга хьа а хьекхар.

Пекински форума балха итогаша тешал ду регионa мехкаша хIанз кхерамзле тIема-технически а йоацаш политически средствашца Iалашъе езилга тIехь-тIехьагIа кхетадеш хилара.

МИЧАХЬАРА БОАГIА МАШАРА БОЛА КХЕРАМ

Дукха хана денз теркалдаьда, американски налогаш теларий бохчашкахьа США тIема-промышленни комплекс тIа массаза ерз, антисоветски фальшивка хьагуча йоалаш хилар. Иштта хилар хIанз а. ТIема кийчон гIулакха 1988 финансови шера 312 миллиард доллар ассигновани яра йола администраце запрос США конгресс ювца а кхоаянзар «Советски тIема кийчон низ» яха ший пропагандистски брошюра ялхлагIа издани Пентагоно арахецача хана.

Бакъдолчоа духьала йолча цу пасквила тIа хьалха а санна къаьнарча антисоветски мифашта пропаганда ю — Москван «агрессивноста» хьакъехьа, «дуненна доал де» гIерташ из хилара хьакъехьа. ВIалла эхь ца хеташ Советски Союза хьатIаяхна гIерт «космоса милитаризаци яра планаши» «эггара хьалха хIама тохара стратегии». Из фальшивка ерригa а оапех латташ я.

Ховш ма дий, эггара хьалха ядерни герз тохаргдац, аьнна декхар шийна тIаийцар вай мохк болга, Вашингтоно из де ца туггаше а. Из бокъонца де гIертар гIулакхаша хьахьокх: эггара хьалха тохара иштта а йоаккха йола арсенал дукхагIа хилийта гIерт континенташта юкъе лелача МХ яхача кердагIа йолча ракеташца, ткъамаш дола ракеташ йолча стратегически бомбардировщикашца, «Трайдент» яхача хин кIал гIолла лелача ядерни ракетоносцашца, стратегически наступательни герзий кхыча средствашца. Вашингтоно хIанз а жоп деннадац 1986 шера 15 январе Советски Союзо дIакхайкаьча, дукххача советски инициативай ларде латтача 2000 шу хьатIакхоачаш ядерни герз дIадаккхара йолча программана. Дика ховш да, иштта Рейкьявике лакхерча боараме вIашагIкхийттача хана советскии американскии оагIонаша стратегически наступательни герзаш дIадахара хьакъехьа барт бе йиш йолчча гIулакх дIатIакхоачадаь хиналга. Цхьабакъда, ши бIарг а бувшабаь «седкъашкарча тIемай» программана США администраци тIехьаяларо новкъарле йир цу гIулакха.

Дерригача дунено тешал ду космоса милитаризаци яра американски планашта духьала къовсам лоаттабеш Советски Союз хилара. Вай мехко из ду, хIана аьлча из чIоагIагIа тешаш ба космически герза система хьаяро, цун болх дIаболабара дистабилизаци еш хилара, долаш долча договорашта меттел, переговораш яра йола таро ше а кхерам тIаоттабеча кхоачаеш хилара. Ядерни доацача дуненга бода никъ цхьалха боацилга кхета а деш, Советски Союз цунца цхьана США-и цар союзникийи обструкционизм йоллаше а, эттача хьала юкъера дIадовлара никъ лаха гIертилга. Цунна дола тешал да — керда советски предложенеш Европера гаьна кхетар юкъерча боараме долча ракетий хьакъехьарча Рейкьявикски пакета юкъера из дош къоастаделга а — стратегически наступательни герзий а противоракетни оборона хьакъехьара проблема лоаттаяр а.

Геннадий ШИШКИН.
(ТАСС).

Центральноафрикански Республика столице дIахьош я хьалха хинна Центральноафрикански экс-монарх французски арме капитан Бокасса бехке озаш йола процесс. ДIаваьккха император бехке ву нах боабарах, царна таIазар тIалоаттадарах, пачхаьалкхен рузкъа лечкъадарах, каннибализмах, кхычахарцахьара хIамаш йеладарах.

ХIанз цига дувцаш дар 1979 шера январь бетта цхьан бийсан Бангерча Нгараба яхача набахте цIий Iодахийтара дош да, цига грузовик хьатIа а йоалаяь 26 берий дакъа IотIа а дилла дIадихьад. Городской кашамашка массехк каш а даьккха цар чу къайлагIа Iочукхайсад уж. Иштта, чакхдаьккхад «дешархоех — мятежникех дола гIулакх» Бокасса приказах. 1979 шера Банге наьха бунт гIаттай. Города улицашка, хьагучадаьнначох, полицейски салтий пхорчаш 13 саг вийнав, итташ наха човнаш хиннай, набахта чувеллав бIаь гартга дешархо. Уж духьала хиннаб дукха мах бола, императора истех цаI кулгалдеш йолча фабрике хьаяь дешархой форма лелае еза аьнна арадаьннача приказа.

Бокассос ше дийнад 17 бер. Вожаш доадаьд охранникаша — садисташа. ХIанз а ховш дац дукхагIа долча берий дакъий мича дахад. Цу «нах боабаьча фабрика» дукхха а узникаш лар йоацаш байнаб. Процессе тешал даьраша хьагайтад императорски дворецера грузовик юкъ - юкъе набахта хьа а яйя цига шелдала а ца кхийна дакъий дIакхухьаш хиннаолга. Бокасса резиденце морозильникашкара кораьй тийдача дакъий чIегилгаш. Бовзаш ба, кIезигагIа бале а, итт саг, хьалха хиннача монархен цун гIончийи Iазапах байнараш.

СУРТА ТIА: экс-император дош дувцача гIанда тIа.

ТАСС фотохроника.

НАПСАТА—120 ШУ

Малгобеке вахача тIема ветеранах Богатырев Iумарах язде со дагавола дукха ха яр. Тхоаш вIашагIкхийттача дIадийцар аз цунга сайна хетар.

— Хьай мукъа ха хилча, хьавола тханцига, — велавелар Iумар, — цигга дувцаргда вай са тIема наькъах, вахарах-леларах. Цхьацца дола документаш а тойтаргда аз хьона.

Кастта ветеран волча вахар со. ЦIендаьца цхьацца-шишша дувцаш дагIаш, дукха дагаухар тхона. Богатырева дийцар ше дIаьхача диъ шера тIем тIа хиларах, тIеххьара Чехословаке кхачарах, цига Котадон цIей доздарах.

Кховзткъеи итт шерал тIеххьаьннав Iумар, цхьабакъда, тахан мо дагадоагIа цунна бера хана, къона волаш хиннараш — индустриализаце, коллективизаце шераш, хьалхара пятилеткаш, Iалаьмате дуккхача наьха цIераш, цар даь гIулакхаш.

Цох лаьца аз массехк дош аьлча, безаме велавелар Iумар.

— Иштта вокха хет хьона со, — аьлар цо. — Са-м нана я хIанз а дийна. Iа ца ховш лелаш а я.

Цо из аьнна дукха ха ялале, сиххача боларца цIагIа хьачуера ха яха йоккха саг. КIиръенна согахьа хьа а хьежа, моаршал а хаьтта, тIаккха воIагIа раьза йоацаш йистхилар из.

— Ай сога хIана хьаьннадац Iа вайцига хьаша волга. Сога дахар-денар хьаттар йоккхача саго. Аз сай даь, даьдаь цIераш яьхача сона сайна царех ховш доацар а дувца йолаелар из. Дика дагадоагIар цунна бIаь шу хьалха хинна хIамаш.

Кастта нана цIагIа Iочуяхар йоккха саг.

— Из я-кх са нана, — аьлар Iумара, — Богатырева Iоахарже Напсат. Дукха хIама ца эшаш 120 шу даьннад цун.

Айса бена никъ бицбеннабар сона. Йоккхача сагаца къамаьл де се ловш волга дIахайтар аз Богатыревга. Цо нана тхо долча хьачуийхар.

Гаьнарча ханах дар йоккхача сага дийцар.

— ДагадоагIа сона нах Туркий мехка дIанха шераш, — йоах Напсата. — ДикагIча вахарга догдоахаш бар уж.

Напсата дувц лаьттанца болх беш дIадахача ший беоалах. Нах хала боахкар. Хьалдолча наьха, паччахьа салтий Iоткъам ла ца могаш цхьабараш эбарг бувлар. Царех цаI вар Хоарачой Заьлмаха.

— Из каст-кастта воагIар тханцига хьоашалгIа, — яхаш дувц Напсата.

ЦIаккха дицлургдац Напсата 1920 шу — кIайча гвардейций эскар Долакха-Юртеи СурхотIеи чухьелха кийчденна ха. Цу юрташка бахача наха турпале духьале йора моастагIашта.

Напсата мара ЗаIама ший дезал кхераме йоацача дIабигар, ше юрта юхавахар. Цига тIеххьара патрон кхоачаялалца дов дир цо, цул тIехьагIа беттара шалта а яьккха, моастагIчоа дегIалвахар. Цу дийнахьа Советий Iаьдал бахьан долаш дукххане Iодеххар шоай дегIамаш, царца вар Напсата мар а.

Граждански тIом лаьттача хана пхе бера нана яр Напсат. Царех хIанз ши йоIи цхьа воIи дисад.

— Тоъал йоккха яр со цаI мара воаца воI тIем тIа накъавоаккхача хана, — дувц Напсата. Кхы а халагIа дар дIаьхача пхе шера цунга хьежа. Фронтера даьхка письмош эзарз дешар аз, цар тIа яздаьр дагахьа Iомадора. Цхьабакъда, керттера уйла кхыъкхе яр — цIерагIваргарг Гитлер хIалаквар, вай лаьттара моастагIа эккхавар, котало яккхар. Из иштта хургдолгах тешар со.

ХIанз Напсата 68 тIехье я. ХIара шера дукхагIа а хул уж. Каст-каста боагIа зIамагIбараш йоккхача сагах бIарг тоха, цун могашал мишта я хьежа. ХIаранега ала хоза дош корадоагIа Напсата.

...Со дIаваха гIеттача раьза хиланзар йоккха саг. Чай ца молаш со цIагIара арадалийтанзар цо. Ма чам болаш а дар дIадахача бIаьшере яьча кхалсаго детта чай!

С. ТЕМИРХАНОВ.

СУРТА ТIА: Богатырева Напсати цун воI Iумари.

Б. БАБХОЕВА сурт.

ДИКАЧА НАХАХ

ЮРТАРА ХЬЕХАРХО

...Атта болх бац из, цхьабараш дийша а баьнна, шоай практика чакхъяьккха баьлча дIаболх цигара, цхьабараш хIанз-хIанз, яхаш лел, цхьабакъда цхьабаршта-м вIалла дага а дохац цигара дIабаха, царна еза школа, деза уж тайп-тайпара оамалаш йола бераш. Цар-м каникулех бахача а сатувс шоай берашка, цар оазашка. Царех я Малгобекски района № 17 йолча школа хьехархо Гомкортиева Зоврбика Шурихан. Пхийтта шу совгIа ха я из укх школе лахкерча классашта къахьегама урокаш хьехаш, ший дега йовхал берашта дIалуш йола. Зоврбика Шурихан, цун къахьегама хьехама кабинет цу районе дика йовзаш а сийдеш а я. Цу комбинате я хIамаш тега машинаш, хIамаш йоаха стол, шоай дешархоша даьча барзкъий выставка... Укх чу да дика болх бара эшаш дола хьалаш.

Вайна массанена махарра, КПСС ЦК апрельски (1984 шера) Пленуме боккха теркам тIабахийтар дешаран овсаре къахьегаран юкъерча бувзама, производство Iилман-технически, экономически ларда тIа яккхара.

— Мишта вIаштIехьдоал шун Пленума из решени кхоачашъе? — аьнна хьаттар аз Зоврбика Шуриханага. Цо дийцар:

— Дукха ха я тха школе производственни бригада йола. Цу бригада юкъе ба 4—10 классашкара дешархой. Бригадерча зIамагIа долча береша аьхки дарбан баьцаш гулъю, школе коа ягIача гаьнашта. зизашта хий детт, доал ду. ХIаьта доккхагIа долча бераша «Алханчуртский» совхоза болхлошта новкъостал ду комсаш лелае, хьажкIаш чуэца, уж харжа. Цхьабараш шоай даьшцеи боккхагIа болча вежарашцеи комбайнаш тIа болх беш хул. КIаьнкашта тIехьайисац тха йиIигаш а. Болхлошта кулгахйоахкорга йий а кулгех хьекха йовлакхаш тийге а, цхьацца хIама ду цар. Масала, дIадахача шера № 4 йолча ПМК болхлошта оаха тийгар 365 пар кулгахйоахкорга. Укх шера МагIалбика № 3 йолча берий яслешта оаха тийгар 120 кулгех хьекха йовлакхаши 40 маьнгеш тIа тувса кисеши. — ХIаьта, — тIатехар Зоврбика Шурихана, — аз хьехаш йола йиIигаш хIамаш тегара чIоагIа тIера я. Уж массе хана цхьацца хIама йоаккхаш а тегаш а хул.

Къахьегама урокаш луш йола шоай хьехархо езаро, цо уж къахьегам беза Iомабаро тIаерзаяьй дешархой уйла цу гIулакха.

Укх шера иттлагIча класса дешархоша къахьегама хьехама урокех выпускной экзамен лу. 17-ча школа дешархой из дIаяла кийчлуш ба. Дег тIара ала лов царга массанега: «Аьттув балба шун»!

Л. ЧАПАНОВА.

УнахцIено чIоагIъю

Нохч - ГIалгIай производственни мебельно - дахчан хIамаш хьаеча объединене физкультурни коллективашта юкъе тайп - тайпара яхьаш чакхъювл укх денош. Цига дакъа лоац филиалий, цехий, участкай, командаша. ХIанзле а чакхъяьннай истола тIарча теннисах, шашкех, шахматех йола яхьаш. Толаме дIайихьар уж хьалхарчеи шолагIчеи мебельни филиалий викалаша.

Къаьст-къаьстача яхьашка ирача къовсаме котало яьккхар дахчан пхьараша Е. Еникеева, В. Жидаева, снабжене отдела инженера А. Шамсадова, комплектаце отдела начальника Д. Ахриева.

Объединене спортсменаши физкультурникаши кердача яхьашта кийчо ещ ба.

А. ТЕРОЕВ.

Редактор **О. Б. ГАДАБОРШЕВ.**

ТОРГОВИ ОРГАНИЗАЦЕИИ УЧРЕЖДЕНЕИИ КУЛГАЛХОЙ ТЕРКАМГА

«Промтовары» яхача розничин торгови объединене дIахойт, № 24 йолча «Канцтовары» тика чу (ул. Красных фронтовиков, 4) дохкаш союзни республикай байракхий комплекташ, хьалхле лелаерашта лаьрхIа байракхаш, вымпелаш, кхыдола шун организацешта эша товараш долга.

«Промтовары» объединени.

ДЕЗА ЭЦАРХОИ!

«Промтовары» яхача розничин торгови объединене № 39 йолча «Обувь» тика тIа дувла, укхаза бохк кога гIирс: берий босоножкаш, йиIигий школьни туфлеш, кхалнаьха гуйранарен бIаьстанарен туфлеш, маIача наьха туфлеш, босоножкаш.

Тика адрес: Садовая ул., № 33а.

«Промтовары» объединени.

Хоаттам

Тахан республике гIоллен Грознеи морхаш а йолаш, лаьгIо йоачан а йолаш, Iуйрийна цхьайолча моттигашка дохк а доаллаш, малхбоалехьара секунде 3—8 метр чIоагIа мух а хьекхаш хилеи фегара температура республике 1—6, Грозне 3—5 градус йовхал йолаш хилеи тарлу.

Кхоана морхаш а йолаш, цхьайолча моттигашка лоа а делхаш, тайп - тайпарча оагIонашкахьара секунде 3—7 метр чIоагIа мух а хьекхаш хилеи фегара температура бийсана 0—5, дийнахьа +1 +6 градус йолаш хилеи тарлу.

Метеостанци.

БЕРАШТА—КЕРДА КНИЖКА

«ХЬАЛХАРА ЗИЗА»

Вайнаьха яздархоша Iалаьмате кIезига язъю бераштa лаьрхIа йола проза а поэзе а произведенеш. ХIаьта книжкаш кхы а кIезигагIа дувл ара. Цудухьа моллагIа арадаьнна керда книжка чIоагIа гIадбахе тIаэц бераша - меттел, вайнаьха мотт хьехаш болча хьехархоша а берий даьша-ноаноша а.

Иштта гIадбаха тIаийцар цар дукха ха йоацаш Нохч-ГIалгIай книжни издательствас гIалгIай меттала арахийца «Хьалхара зиза» яха Хашагульгов Iаьлий книжка. Цунна юкъедахад бераш а берех лаьца дувцаш дола а тайп-тайпара чулоацам а, ши-ший тема а йола ялхайтта дувцар.

Малаш ба Хашагульгов Iаьлий турпалаш? Вахара фу уйлаш я цар, сенах лаьца дувц шоайла? Фуд царна дагалаттар, уж гIадбугар, къувлаш дар? Iаьлий турпалаш эггара зIамагIдола бераш да, цудухьа оамалаш а, дувцар а, леладу гIулакхаш а шоай ханага хьежжа тамашне а безаме а дар цар. Масала, хьаэцаргда вай цу книжка тIара эггара хьалхара «Бекарг» яха дувцар. Берашта дика кхетам луш а цар оамалаш дика йовзаш а яздаь да из дувцар. ЗIамигача йиIига Азайна хоз бекарг екаш. Шийла кIезига воккхагIволча ший вешийга Анзорага хетт йиIиго, хIана ек из, фу ала гIерт из? ЗIамига долаш вайна хIаранена хийттар, ха гIерташ вайна дагадаьллар да Азас хеттар а. Иштта вайна хеза а, доккхагIа хилча зIамагIчарна вай тийнна жопаш а да Анзора ший йишийна телараш а; ший тайпара бола бегаш юкъе а боагIаш. Бокъалдар аьлча, цу хаттараштa кхыча тайпара жоп дала йиш я а яц. Аза Iехаеш Анзора йоах, хьа масса шу даьннад йоах бекарга, хьо ший йиIиг я йоах цо. Из аьлча, бокъонца из бакъ хеташ, еха а ехе, яц даьра со-м бекарга, сом, сай мамай я, аьле корзагIайоал Аза, кхыметтел хIанз бокъонца ше бекарга дIайигар кхераш, даггара Анзорагара деха а дех сихагIа цIайига со, аьле. Бакъда, цIаьхха цIаьхха а бекарг кхайкэча, вешийга юха а хетт цо, хIанз фу йоах бекарга. Ше деннача хаттара жоп луш вокхо, ший бер доацандаь елхаш я из аьлча, цунах къахеташ, бекарг, елхā ма елха, со хьа йиIиг хургья хьона, оал. Боккхийчарел дукха чIоагIагIа къахет берашта кIалвисачох, гIо эщаш волчох.

Хашагульгов Iаьлий дика вIаштIехьдаьннад берий из дика оамал йизза хьагучаяккха а вайна йовзийта а. Бокъалар аьлча, иштта дика оамалаш йоахкаш хила кхетам луш кхеде а доагIа бераш...

«Харбаза хьасаш» яха дувцар. Вошас Пакен йишас Макен дIадийнад харбазий хьасаш. Ше воккхагIа хилара тарра, Пакес оасар а дикагIа даьд, дIа а дикагIа йийнай харбазаш. Цудухьа цун яраш хозагIа а дикагIа хьалтIаьннай. Из ла ца могаш Макес Паке хьаса тIара хьа а даьхе харбазий хетолгаш ший хьаса тIа дIадув, пахашкаца дIа а дехкаш. Бакъда, уж дукха ха ялалехьа йокъалу. Из деррига вайна хов Маненеи Пакенеи юкъе дов даьннача хана, цар шоайла тIехьатохамаш деш гучадоаккхаш хIама да из. Иштта, Iаьлас кхыча оагIорахьара а дика йовзийт вайна цу дувцар тIа берий оамалаш. Царех да «ЦIирцIир» яхаш дар а. Ша кхийтта лозадаьча хьазилгах бераша тулл. ЦIирцIир яха цIи. ХIана тиллай цар цунах из тайпа цIи? Цо цIир-цIир яьхандаь, бокъонца из фу хьазилг да а шоашта да ховндаь. Бокъонца берий оамал гучайоаккх укхаза авторо. Юххера а гучадоал из новцIолг долга. Из а лозадаь доландаь къахеташ дерзаде цIадоаладу бераша.

Иштта, укх дувцар тIа а авторо чIоагIъю бераш садоаллаш мел дола хIама: хьазилг дар, кхыдар деза а лораде а, къахеташ а хила дезаш йола уйла дег чу йоассаеш.

Кхычар ца яздеча тайпара, цхьа ший тайпа мотт болаш а стилистика йолаш а язду Хашагульгов Iаьлас, дукха да цун дувцараштa юкъе гIалгIай къаьнара, дукхача наха дицденна, бакъда, архаизмаш ала йиш йоаца а, тахан а тIехьа вай метта уж юкъедоаладича, дIахо гIалгIай мотт Iомабара а кхетабара а дика гIоновкъостал дергдола дешаш. Хашагульгов Iаьлийна къаьстта дика йовз баьцовгIай, гаьний, оалхазарий, чкъаьрий, кхыйолча хIама цIераш. ХIаьта уж ховш тахан кIезига ба нах, кхыметтел боккхийбараш а тIехьа.

Укх книжка тIа дукха да ховлий-довзалий доапхаш дола дувцараш а. Цар а чIоагIа гIо ду берашта вайнаьха мотт бовзара, из шаьрбара, дукхагIа хIама ховши кхетам болаши уж хьалкхебара. Царех да книжка цIи енна «Хьалхара зиза», «Лийг», «Сарсал», «ЧIагаргаш» яха а кхыдола а дувцараш.

Лоаца аьлча, эггара зIамагIдолча берашта дика совгIат да из книжка. Цо бераш Iомаду дог цIена долаш а, дика гIулакхаш доахкаш а хила, къахьегам безаш, вочунца, эсалчунца къовсам болаш, массаза а дикачоа тIаккхувш хила. КхувшйоагIача тIехьенна из тайпа кхетам луш хилар—дог цIена дола саг хилар да.

Б. АБАДИЕВ.

ТЕЛЕПРОГРАММА

31 МАРТ

I ПРОГРАММА

7.00 — Iуйранара зарядка. Мультфильм. Музыка.
7.30 — «Ха».
8.00 — «Семнадцать мгновений весны». Художественни фильм. 8, 9-гIа сереш.
18.50 — «Тахан дунен тIа».
19.00 — «Мы из высшей милицейской». СССР МВД московски лакхерча милице школа курсанташца выпускникашца вIашагIкхетар.
21.00 — «Ха».
21.45 — «Семнадцать мгновений весны». Художественни фильм. 9-гIа сери.
23.05 — «Тахан дунен тIа».
23.20 — «Телехьажарчохун спутник».

II ПРОГРАММА

8.00 — «Iуйранара гимнастика».
8.15 — «На песенной улице». Централни телевиденеи Ерригсоюзни радиои эрсий илле академически хора выступлени.
8.40 — «Бельск на реке Белой». Телевизионни документальни фильма премьера.
9.00 — «Будильник».
9.30 — «Эрсий къамаьл».
10.00 — ДIалокх М. Чайковске (виолончель).
10.30 — Телевизионни документальни фильмаш «Из пункта А...», «...Из биографии одной бригады».
11.00 — «Белое солнце пустыни». Художественни фильм.
12.20 — Французски мотт. Iомабу 2-гIа шу.
12.55 — «Коапп». Мультипликационни фильм. 7, 8-гIа сереш.
13.15 — Фильм-берашта. «Мустанг-иноходец».
14.25 — «Кердадараш».
16.00 — Советски Союзе гIолла. Кинопрограмма.
17.00 — Сихдара наькъагIа. (гIалгIай меттала).
17.20 — «Мукъача сахьаташна».
17.40 — «Нохч-ГIалгIайчен ди».
18.00 — «Кердадараш».
18.15 — «Юртара сахьат».
19.15 — «...Ялхайтта шу даьннеи боккхагIеи».
20.00 — «Хьашташ Iалашду сфера шеръеш».
21.00 — «Ха».
21.40 — И. Гайдна Лондонски симфонешта юкъера. № 102 йола симфони.
22.15 — «Кердадараш».

1 АПРЕЛЬ

I ПРОГРАММА

7.00 — Iуйранара зарядка. Мультфильм. Музыка.
7.30 — «Ха».
8.15 — «Семнадцать мгновений весны». Телевизионни художественни фильм. 9, 10-гIа сереш.
10.45 — «Кердадараш».
16.00, 17.00 — «Кердадараш».
16.10 — XXI бIаьшерешкара экспедици.
17.15 — «Вай беш».
17.45 — «...Ялхайтта шу даьннеи боккхагIеи».
18.30 — «Яйна грамота». Из цIи йолча Н. В. Гоголя повестах оттадаь мультипликационни фильм.
19.20, 22.55 — «Тахан дунен тIа».
19.30 — «Белама гонахьа». Концертни студе Останкино сакъердама сайре.
21.00 — «Ха».
21.45 — «Семнадцать мгновений весны». Художественни фильм. 10-гIа сери.
23.10 — «Юкъе бараши...». К. Райкин юкъе а волаш фильм-концерта премьера.
23.30 — Джазови панорама.

II ПРОГРАММА

8.00 — «Iуйранара гимнастика».
8.15 — «Дерриге а наха дус». Телевизионни документальни фильм.
8.35 — И. Ильфи Е. Петрови. Произведенеш оагIонашка гIолла.
9.25 — «Теоретикаш». «Сакъердаме объектив» яхача цикла цара Iилма-довзийтара фильм.
9.35 — С. Прокофьев. «Золушка».
10.05 — СПТУ дешархошта. Дезала вахара этикеи психологии.
10.35, 11.35 — Истори. 9-гIа класс. Ленински ГОЭЛРО план.
11.05 — Немций мотт. Iомабу 1-гIа шу. 31-гIа передача.
12.05 — «Доша мина». Телевизионни художественни фильм. 1, 2-гIа сереш.
14.45 — «Кердадараш».
14.50 — ДIалокх Ирина Осиповас (фортепиано).
15.15 — «Iилмеи вахари».
18.05 — «Тамашийна кхо бос».
18.20 — «Дото бесара гургалг». Мультфильм.
18.35 — «Спортивни вахар».
19.05 — «Нохч-ГIалгIайчен ди».
19.25 — «Клубо доттагIий гулбу».
20.00 — «Бийса даькъала хийла шун, бераш!» «Винни-Пух» хьоашалгIа йода. Мультипликационни фильм.
20.20 — «Массанена а хIаранена а».
20.50 — «Илли оал Ф. Касимовас».
21.00 — «Ха».
21.45 — Волейбол. СССР чемпионат. Кхалнах. «Уралочка» — «Орбита». Минскера передача.
22.15 — Дешаца цхьана. Эрсий литература произведенеш СССР халкъа артиста Н. Ильинске.
23.10 — «Кердадараш».

2 АПРЕЛЬ

I ПРОГРАММА

7.00 — Iуйранара зарядка. Мультфильм. Музыка.
7.30 — «Ха».
8.05 — «Семнадцать мгновений весны». Художественни фильм. 10, 11-гIа сереш.
10.20 — «Андерсена фаьлгаш».
11.05 — «Кердадараш».
16.00, 16.55 — «Кердадараш».
16.10 — «Исторе урокаш». Телевизионни очерк.
17.00 — «Волконскегар цIагIара сайре». Иркутскера передача.
17.35 — «Iилмеи вахари».
18.05 — Мультипликационни фильм.
18.20 — ВЛКСМ XX съезда накъадолхаш. «ХIэма леха оамал». Казахстана комсомола съездах.
19.05, 22.45 — «Тахан дунен тIа».
19.15 — Пачхаьалкхен Централни Концертни зале Туркмене искусства совзанчийи творчески кагирхойи концерт.
21.00 — «Ха».
21.40 — «Семнадцать мгновений весны». Телевизионни художественни фильм. 11-гIа сери.
23.00 — «Из шоана дулургда».

II ПРОГРАММА

8.00 — «Iуйранара гимнастика».
8.15 — Телевизионни документальни фильм.
8.35, 9.35 — А. А. Фадеев. «Молодая гвардия». 7-гIа класс.
9.05, 13.45 — Испански мотт. Iомабу 1-гIа шу. 8-гIа передача.
10.05 — Iилма-довзийтара фильм.
10.35, 11.50 — Зоологи. 7-гIа класс. Юртбоахама хьайбаш.
11.05 — Ф. Купер. Вахареи творчестваи оагIонаш.
12.15 — «Андроникова дош». «Тагильская находка».
13.25 — ДIалокх Дунеи халкъашта юкъерча конкурса лауреата Ю. Сидорова (баян).
14.15 — «Кердадараш».
14.20 — Ю. Олеши кхоллам.
17.40 — Документальни фильм.
18.00 — «Вай беш апрель бетта». Специалиста хьехамаш.
18.10 — Фильм-реклама.
18.15 — «Лоаман Iуйре» яхача альманаха обзор (гIалгIай меттала).
18.30 — «Ца малар — вахара норма».
18.50 — Мультфильм.
19.00 — «Нохч-ГIалгIайчен ди».
19.20 — «Кортамукъале езача иллиаларxочун кавказски лар» (нохчий меттала).
19.30 — «Ларец Марии Медичи». Художественник фильм.
21.00 — «Ха».
21.40 — Концерт.
22.10 — Автомобильни спорт. «За рулем» яхача журнала призах йола яхьаш г. Раменскера передача.
23.10 — «Кердадараш».

3 АПРЕЛЬ

I ПРОГРАММА

7.00 — Iуйранара зарядка. Мультфильм. Музыка.
7.30 — «Ха».
8.15 — «Семнадцать мгновений весны». Телевизионни художественни фильм. 11, 12-гIа сереш.
10.25 — «Хьайбай дунен тIа».
11.20 — «Кердадараш».
16.00, 17.05 — «Кердадараш».
16.15 — С. Михалкова турпалаш экрана тIа. «Аьннарца дара цIей». Мультипликационни фильм.
17.10 — «Хьа таланташ, Украина». Концерт.
17.40 — «Объективе — Даьхе». Фотоконкурс.
17.45 — «Новкъост Свердлов. Вахара оагIонаш».
18.45 — Проблемаш — лехамаш — решенеш.
19.30, 22.45 — «Тахан дунен тIа».
19.40 — «Музыкеи вайи».
21.00 — «Ха».
21.40 — «Семнадцать мгновений весны». Телевизионни художественни фильм. 12-гIа сери.
23.00 — Пачхаьалкхен Централни зале В. Леонтьева концерт.

II ПРОГРАММА

8.00 — «Iуйранара гимнастика».
8.15 — «Старовойтов отвечает «Си-н-н». Документальни фильм.
8.35, 9.35 — Музыка. 4-гIа класс. И. Стравинский. «Петрушка».
9.05, 13.50 — Английски мотт. Iомабу 1-гIа шу. 22-гIа передача.
10.05 — Iилма-довзийтара фильм.
10.35, 11.40 — Географи. 5-гIа класс. Биосфера.
11.05 — АБВГДейка.
12.10 — «Са хьамсара саг». Художественни фильм.
14.25 — Э.-Т.-А. Гофман. Вахареи кхолламеи оагIонаш.
17.05 — Телефильм.
17.25 — Шун книжни полка тIа (нохчий меттала).
17.40 — Киножурнал.
17.50 — «Ялат дIадера — сухали дикали» (нохчий меттала).
18.00 — «Хьал-таро къахьегарга хьежжа» (нохчий меттала).
18.20 — Литературни пIаьраска. З. К. Мальсагова кхолламах (гIалгIай меттала).
18.40 — «Нохч-ГIалгIайчен ди».
19.00 — Футбол. СССР чемпионат. «Днепр» — «Динамо» (Киев). Днепропетровскера трансляци. Перерыв йолча хана (19.45) — «Бийса даькъала хийла шун, бераш!» «Сказки-невелички». Мультипликационни фильм.
20.50 — «Камароб». Телевизионни документальни фильма премьера.
21.00 — «Ха».
21.40 — Венгре Пачхаьалкхен халхара ансамбла концерт.
23.05 — «Кердадараш».

4 АПРЕЛЬ

I ПРОГРАММА

7.00 — Iуйранара зарядка. Мультфильм. Музыка.
7.30 — «Ха».
8.00 — ДIалокх баяниста Никиточкина. Хабаровскера передача.
8.25 — «ХIана, сендухьа». Берашта йола передача.
8.55 — «Семнадцать мгновений весны». Телевизионни художественни фильм. 12-гIа сери.
10.00 — «Алкоголи бераши». «Исцеление» яха малар меларах доаллача зенах дола Iилма-довзийтара фильмаш.
10.30 — «Массанена а хIаранена а».
11.00 — «Дай-ноаной ди — шоатта».
12.30 — Сийлахьча Октябра юбилейга. «Историн доврrдоаца мугIараш». «Саг киноаппаратаца». Документальни фильм.
13.30 — «ДоттагIле». Телевизионни журнал.
14.20 — Илли оал, халхаювл къонал.
14.30 — «Кердадараш».
14.50 — «Сага институт». Киевера передача.
15.50 — Венгре къаман цIейга — кортамукъа денга. Венгерски Халкъа Республика телевидене программа.
16.45 — «Деревенские повести». «Семейное дело». Телевизионни документальни фильма премьера.
17.35 — «Кхерах даь зиза». Мультипликационни фильм.
18.00 — «9-гIа студи».
19.20 — Ф. Шопена этюдаш кхоачашду Л. Тимофеева (фортепиано).
19.40 — «Кинои хьажархои».
21.00 — «Ха».
21.40 — Шоаттден сайрийна. КВН-87.
23.10 — Информационно-музыкальни программа.

II ПРОГРАММА

8.00 — «Iуйранара гимнастика».
8.15 — «Когда цветет королева ночи». Телевизионни документальни фильма премьера.
8.35 — Ритмически гимнастика.
9.05 — Ростовски студе телевидене программа.
10.05 — «Iуйранара почта».
10.35 — «Стадион массанена а».
11.20 — А. Васильева хоровой произведенеш.
11.50 — Телевизионни театра хьех. «Человек со стороны». Фильм-спектакль.
13.40 — Дунеи художественни культура. М. Шолохов.
14.40 — «Саги закони».
15.10 — «Сакъердаме старташ».
15.55 — «И жизнь, и слезы, и любовь». Субтитрашца художественни фильм.
17.40 — «Сионизм. Къамаьла дIахододар». Документальни фильм.
18.05 — «Нохч-ГIалгIайчен кIира».
18.15 — Кхоана — геолога ди.
18.30 — Венгре къаман цIейга — кортамукъаялара денга.
18.40 — «Шун дехарех». Концерт (нохчий меттала).
19.10 — «Боббисокс» яхача ансамбла выступлени.
20.00 — «Бийса даькъала хийла шун, бераш!» «Гадкий утенок». Мультипликационни фильм. 1-гIа дакъа.
20.15 — «УнахцIено».
21.00 — «Ха».
21.40 — «Сорока - воровка». Художественни фильм.
23.00 — «Кердадараш».

5 АПРЕЛЬ

I ПРОГРАММА

7.00 — Iуйранара зарядка. Мультфильм. Музыка.
7.30 — «Ха».
8.05 — Документальни фильмаш: «Охрана геологической среды и решения», «Разведка Южно-Якутского угольного бассейна».
8.25 — Кхерамзлен болама тIехьа.
8.30 — Ритмически гимнастика.
9.15 — «Спортлото» тираж.
9.30 — «Будильник».
10.00 — «Аз гIулакх ду Советски Союза!»
11.00 — «Iуйранара почта».
11.30 — Никъ берий клуб.
12.30 — «Ашарий киоск».
13.00 — «Юртара сахьат».
14.00 — «УнахцIено».
14.45 — Венгре Пачхаьалкхен халхара ансамбла выступлени.
15.35 — «Яздархочун дош». А. Адамовича выступлени.
15.50 — Киноафиша.
16.35 — «Кердадараш».
16.40 — Фаьлг болча хьоашалгIа. «Эггара низ болашагIа вар». Художественни фильм.
18.00 — Дунеи халкъашта юкъера панорама.
18.45 — «Али-Баба и сорок разбойников». Мультипликационни фильм.
19.15 — «Ленинград — Сиэтл: шу даьнначул тIехьагIа». ДIахьор — Ф. Донахью (США), В. Познер (СССР).
20.10 — VIII Ерригсоюзни эстрада артистий конкурса лауреатий концерт.
21.00 — «Ха».
21.40 — Концерта дIахододар.
22.30 — «Футбольни обозрени».
23.15 — «Кердадараш».

II ПРОГРАММА

8.00 — «Зарядка е дIаотта!»
8.15 — «Сорока-воровка». Художественни фильм.
9.35 — «Эрсий къамаьл».
10.05 — С. В. Рахманинова музыка ди. Композитора вахареи кхолламеи оагIонаш.
11.05 — Iилма-довзийтара фильмаш: «Из тамашийна «Куросио», «Къайленех дизза дуне».
11.45 — Сийлахьча Октябра 70 шу дузаш. Къаман театрий фестиваль. Н. Асанбаев. — «Красный паша». Гафуре цIерагIча Башкирские академически драмтеатра фильм-спектакль.
14.15 — С. В. Рахманинова романсаш кхоачашъю СССР халкъа артисткас И. Архиповас.
14.30 — «Дош дех аз». г. Балашихерча комсомольцашцеи кагирхошцеи вIашагIкхетар.
15.25 — С. В. Рахманинов—Паганине темах рапсодеш.
15.55 — Мультипликационни фильмаш.
16.25 — С. В. Рахманинов — 2-гIа симфони.
17.20 — «Хьайбай дунен тIа».
18.15 — С. В. Рахманинова произведенешта юкъера концерт.
19.30 — Волейбол. СССР чемпионат. Кхалнах. ЦСКА — «Уралочка». Минскера передача.
20.00 — «Бийса даькъала хийла шун, бераш!» «Гадкий утенок». Мультипликационни фильм. 2-гIа дакъа.
20.15 — Гандбол: игф кубок. МаIанах. Ахфинал. «Гранитас» (Каунас) — «Гуммерсбах» (ФРГ). Кубок ярий кубок. МаIанах. Ахфинал. «Слован» (Югослави) — ЦСКА. Югославере передача.
21.00 — «Ха».
21.40 — «Еза. Хьеж. Лена». Художественни фильм.

РАДИО

31 МАРТ

6.40 — Керда хоамаш.
6.55 — 7.00 — Хоамаш.
8.15 — Республикански газетий обзор.
8.30 — Передачай программа.
8.36 — «Советаши вахари» (нохчий меттала).
8.46 — 9.00 — «Тхога язду». Каьхатий обзор.
16.00 — Передачай программа. Хаоттам.
16.01 — «Социалистически доалахьеи сихдара концепцеши». Беседа.
16.15 — «Лакхача овсарленца къахьега» (нохчий меттала).
16.30 — 17.00 — «Къона заманхо» (гIалгIай меттала).
18.00 — Керда хоамаш.
18.30 — 18.40 — «Юртара вахар».

УКВ

19.00 — Цугаев Супьяна произведенешта юкъера концерт.
19.45 — Халхара ашараш.

1 АПРЕЛЬ

6.40 — Керда хоамаш.
6.55 — 7.00 — Хоамаш.
8.15 — Республикански газетий обзор.
8.30 — Передачай программа.
8.36 — 9.00 — Сакъердаме иллеши халхараши.
11.15 — «Халкъа тIахьожам балха тIа» (гIалгIай меттала).
11.30 — 12.00 — «Хьона, Даьхе, салтечун догI» (нохчий меттала).
15.15 — 15.45 — «Бегашта а бокъонца а». Концерт.
16.00 — Передачай программа. Хаоттам.
16.01 — Дунеи халкъашта юкъера хьал (гIалгIай меттала).
16.15 — Спортивни Нохч-ГIалгIайче.
16.35, — 17.00 — «Новкъост» яха дискуссионни клуб.
18.00 — Керда хоамаш.
18.30 — 18.40 — «Хьайбаш лeладерий гIулакхаши йоанхоши» (нохчий меттала).

УКВ

19.00 — Лирически илле концерт.

2 АПРЕЛЬ

6.40 — Керда хоамаш.
6.55 — 7.00 — Хоамаш.
8.15 — Республикански газетий обзор.
8.30 — Передачай программа.
8.36 — 9.00 — Лирически ашарий концерт.
11.15 — «Патриоташ - интернационалисташ кхебеш» (нохчий меттала).
11.30 — Ерригсоюзни ленински коммунистически субботника накъадолхаш (гIалгIай меттала).
11.45 — 12.00 — «Керттердар—дикал».
17.15 — Передачай программа. Хаоттам.
17.16 — «Керда гIулакхаш—вахаре» (гIалгIай меттала).
17.31 — «Шоана, кхалнах». Радиожурнал (нохчий меттала).
18.00 — Керда хоамаш.
18.30 — «Юртара вахар» (гIалгIай меттала).
18.40 — «Атеист». Радиожурнал.
18.55 — 19.00 — Реклама.

УКВ

19.00 — Илли оал Кагерманов ИбраьхIима.
19.25 — Художественни самодеятельноста доакъашхой выступленеш.

3 АПРЕЛЬ

6.40 — Керда хоамаш.
8.15 — Республикански газетий обзор.
8.25 — Передачай программа.
8.30 — «Производственни низех мишта пайда эц?» (нохчий меттала).
8.45 — 9.00 — «Ядерни герз доаца дуне». Беседа.
15.15 — «Дега цIенал». Романа оагIонаш (гIалгIай меттала).
15.30 — 15.45 — Ашараш.
17.15 — Передачай программа. Хаоттам.
17.16 — «Коммуниста лоаца позици» (нохчий меттала).
17.31 — «ЦIе сийгаш» (гIалгIай меттала).
18.00 — Керда хоамаш.
18.30 — Сийлахьча Октябра 70 шу дузаш! «Ерригсоюзни социалистически яхье котбаьннараш болча».
18.40 — 19.00 — «Советаши вахари». Радиожурнал.

УКВ

19.00 — Ашарий галерея. Илли оал Усманов Имрана.

4 АПРЕЛЬ

6.40 — Керда хоамаш.
6.15 — Республикански газетий обзор.
8.30 — Передачай программа.
8.35 — 8.45 — «Юртара вахар» (нохчий меттала).
10.15 — «Обществои закони». Радиожурнал (гIалгIай меттала).
10.35 — 10.45 — Реклама.
11.00 — «Къонал».
11.30 — 12.00 — «Хургдолчунга догдоахилга».
12.40 — «Сатирически микрофон» (нохчий меттала).
13.00 — 13.15 — «Бригадни подряд — балха тIа» (гIалгIай меттала).
15.15 — 16.00 — «Сихдара наькъаш».
18.00 — 19.00 — «Музыкальни почта».

УКВ

19.00 — «СалаIара минуташ». Музыкально - литературни композици.
19.20 — «ЗАМА» яхача ансамбла концерт.

5 АПРЕЛЬ
ГЕОЛОГА ДИ

7.15 — Республикански газетий обзор.
7.30 — Передачай программа.
7.35 — 7.40 — Хоамаш.
8.25 — 9.00 — «Шоана дукхаеза ашараш».
11.20—12.00—Геолога Денна хетаяь музыкальни программа.
15.15 — 15.30 — «Сага сий къахьегамца». Корреспонденци (гIалгIай меттала).
16.00 — «Школьни глобус».
16.30 — 17.00 — «Къона тIехье».
18.00 — 19.00 — «Иллеца доттагIал долчарна». Концерт.

УКВ

19.00 — Сакъердаме иллеш.
19.41 — Илли оал Даудов Рамзана.

ТХА АДРЕС: 364907, г. Грозный, Маяковске, ул. 92. Телефонаш: редактора — 2-45-57; редактора заместитела — 2-85-07; бехктокхама секретара — 2-84-68; отделий: партийни вахара — 2-80-12, 2-54-04; промышленностеи транспортеи — 2-75-81, 2-65-01; юрта боахама — 2-47-84, 2-90-66; культура — 2-64-75, 2-75-78; письмой — 2-85-64; машинописни бюро — 2-89-51; корректорске — 2-89-88.

НАШ АДРЕС: 364907, г. Грозный, ул. Маяковского, 92. Телефоны: редактора — 2-45-57; заместителя редактора — 2-85-07; ответственного секретаря—2-84-68; отделов: партийной жизни — 2-80-12, 2-54-04; промышленности и транспорта — 2-75-81, 2-65-01; сельского хозяйства — 2-90-06, 2-47-84; культуры — 2-64-75, 2-75-78; писем — 2-85-64; машинописное бюро—2-89-51; корректорская—2-89-88.

Газет арадувл шинареи ереи, шоаттеи деношка

СФ05112. «Грозненский рабочий» издательства типографи, Маяковске, 92. Типография издательства «Грозненский рабочий», ул. Маяковского, 92. Заказ № 1244.